QORTI ĊIVILI – PRIM'AWLA

(Sede Kostituzzjonali)

ONOR. IMĦALLEF DR. MIRIAM HAYMAN LL.D.

Rikors Kostituzzjonali Nru.: 101/2016 MH

Illum, 30 t'Ottubru 2020

Nazzareno Muscat (K.I. 0093658M) u Anna Muscat nee Galea (K.I.0289657M)

vs

L-Avukat Ġenerali u b'digriet tal-14 ta' Lulju 2017 ġew kjamati fil-kawża Costantino Muscat f'ismu propju u bħala prokuratur ta' l-assenti Joseph Muscat; Publius Farrugia, Joseph Farrugia u Charles Farrugia; Peter Camilleri ID 570355 M; Ruth mart Brian John Agius ID 519976 M; Janelle Camilleri ID 53284 M; Maria Theresa sive Marthese Mizzi; Costantino Muscat, Costanza Cassar, Giovanna Mizzi, Carmela Muscat Camilleri, u Charles Muscat; Mary Anne Muscat ID 405153 M bħala eredi ta' żewġha Rosario Muscat; Carmel Muscat; Emanuel Muscat; Costantina sive Connie Cassar; Maria Carmela Muscat; Michelina Muscat, Carmel Muscat, Catherine Zammit, Martina Bugeja, Angela Sciberras, Alfred Muscat,

Anna Griscti u Josephine Saliba; Marguerite Vella f'isimha proprju u bħala prokuratriċi ta' l-assenti Carmen Zerafa; Jose Muscat; Angela Mallia; Carmel Muscat; Grace Saliba; John Muscat; Frances Bianchi; Carmen Muscat; Antonia Muscat; Catherine Muscat; Joseph Muscat; Josephine Schembri; Emanuela Schembri u Rita Theuma; Publius Farrugia; Mario Farrugia u Joseph Farrugia.

Il-Qorti:

Rat **ir-rikors kostituzzjonali tar-rikorrenti tat-22 ta' Novembru 2016** li permezz tiegħu ġie premess:

"Dikjarazzjoni dwar l-Oggett u l-Fatti tal-kawża

1. *Illi r-rikorrenti esponenti huma konvenuti fi proceduri quddiem il-Prim Awla tal-Qorti Civili fil-kawża nru 1058/2010, presjeduta mill-Onor. Imhallef Joseph Zammit Mckeon, fl-ismijiet Muscat Costantino et v Muscat Nazzareno et, liema proceduri jittrattaw qsim ta' wirt;*

2. *Illi fil-mori tal-proċeduri msemmija, sewwasew nhar il-Hamis, l-14 ta' Lulju, 2016, giet deciza mill-Prim Awla tal-Qorti Civili l-kawża bin-nurmu 1211/11, fl-ismijiet Nazzareno Muscat u martu Anna Muscat v Mariano, Publius u Joseph ilkoll ahwa Farrugia, presjeduta ukoll mill-Onor. Imhallef Joseph Zammit Mckeon (Dok NM 1);*

3. *Illi fis-sentenza ta' nhar 1-14 ta' Lulju, 2016 il-Prim Awla tal-Qorti Civili, hekk kif presjeduta mill-Onor. Imhallef Mckeon, espremiet ruhha dwar il-konsistenza u d-drittijiet proprjetarji tal-partijiet fir-rigward ta' immobbli*

formanti parti mill-eredita' li qieghda tigi diviza permezz tal-proceduri li ghadhom pendenti quddiem l-istess Imhallef, ossia dawk bil-kawza numru 1058/2010;

4. *Illi fil-fatt il-mertu kollu tal-kawża deċiża permezz tas-sentenza tal-14 ta' Lulju, 2016 kien sabiex l-esponenti jigi dikjarat koproprjetarju ta' immobbli derivanti mill-wirt tal-antenati tieghu, liema talba kienet opposta mill-intimati f'dawk il-proceduri - b'dan li l-istess persuni huma min-naha l-ohra, wkoll rikorrenti fil-proċeduri li ghadhom pendenti, ossia dawk tal-kawza numru 1058/2010;*

5. *Illi permezz tas-sentenza tal-14 ta' Lulju, 2016, it-talbiet tal-esponenti gew michuda u ghalhekk sar pronunzjament dwar id-drittijiet proprjetarji tal-partijiet fil-konfront tal-immobbli relattivi u l-konsistenza tal-wirt relativ ghall-proceduri li ghadhom pendenti u presjeduti mill-istess Onorevoli Imhallef;*

6. *Illi ghalhekk ir-rikorrenti esponenti, permezz ta' rikors ipprezentat nhar it-13 ta' Settembru, 2016 ghamlu talba fil-proceduri bin-numru 1058/2010, fejn huma talbu r-rikuza tal-Onor. Imhallef sedenti fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet maghmula mill-istess Imhallef fis-sentenza sucitata. Dan peress li l-esponenti hassew li bl-enuncjazzjonijiet maghmula fis-sentenza ta' nhar 1-14 ta' Lulju 2016, kienu gew sodisfatti l-elementi tal-Artikolu 734(1)(d)(Dok NM 2);*

7. *Illi dan sar, inter alia, ghax, hekk kif spjegat fir-rikorn in kwistjoni, fis-sentenza moghtija fl-14 ta' Lulju, 2016, l-Onor Imhallef sedenti ghamel kunsiderazzjonijiet fuq materji u fatti li kienu direttament konnessi u relattivi ma' dawk mertu tal-proceduri li kienu ghadhom pendenti, ossia kunsiderazzjonijiet dwar il-konsistenza u d-drittijiet proprjetarji tal-partijiet fuq l-assi immobbli formanti parti mill-wirt li qed jigi diviz*

permezz tal-proceduri li ghadhom pendenti u presjeduti mill-istess Imhallef;

8. *Ili fir-rikors l-esponenti sahqu li tali talba kienet qed issir fid-dawl tal-konnessjoni intima li hemm bejn il-proċeduri pendenti u dawk decizi bis-sentenza suriferita, fid-dawl tac-cirkostanzi precizi u partikolari tal-kaz u proprju biex jigu evitati dubbji u ngerenzi fl-ahjar interess tal-amministrazzjoni tal-Gustizzja;*

9. *Illi madanakollu, permezz ta' provvediment moghti fil-kawża bin-numru 1058/2010 nhar il-31 ta' Ottubru, 2016, il-Prim Awla tal-Qorti Civili cahdet it-talba ta' rikuza u ordnat il-prosegwiment tal-kawża (Dok NM 3);*

Raguni ghat-Talbiet f'dawn il-Proceduri

10. *Illi konsegwentement l-esponenti kellhom jirikorru ghal l-intavolar ta' dawn il-proceduri kostituzjonali ai termini tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem (Artikolu 6 tal-Ewwel skeda tal-Kap. 319 tal-Ligijiet ta' Malta), kif ukoll ai termini tal-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem (Artikolu 13 tal-Ewwel skeda tal-Kap. 319 tal-Ligijiet ta' Malta):*

11. *Illi l-esponenti kellhom jirikorru sabiex jiksbu rimedju kostituzjonali, ossia wiehed straordinarju, u dan ghab-bazi tal-Artikoli citati, peress li kemm b'dak li gara fl-iter tal-proċeduri kif fuq indikat, kif ukoll minhabba d-dettami tal-liġi procedurali hekk kif vigenti, gie lez kemm id-dritt fundamentali tar-rikorrenti ghall-smiegh xieraq, kif ukoll id-dritt fundamentali tar-rikorrenti li jinghata rimedju effettiv;*

12. *Illi l-esponenti sejjer jghaddi sabiex jindirizza l-lanjanzi kostituzjonali tieghu billi l-ewwel jezamina l-ligi procedurali nostrana in materja, jaghmel referenza ghall-principji regolatorji fir-rigward tad-dritt fundamentali ghall-smiegh xieraq u d-dritt fundamentali ghal rimedju effettiv, imbaghad jghaddi sabiex fl-ahhar jaghmel is-sottomissjonijiet tieghu fil-konfront tal-fattispecie partikolari tal-kaz;*

13. *Illi huwa pacifiku fil-gurisprudenza nostrana, kif ukoll dik ta qrati esteri u anki supranazjonali, li d-dritt ghal smiegh xieraq jikkomprendi kategorikament it-tlett pilastri tal-gustizzja naturali, il-pilastru misjub bil-massima audi alteram et partem, il-pilastru misjub bil-massima nemo iudex in causa propria u l-pilastru li jirrekjedi li kull decizjoni gudizzjarja tkun motivata b'mod adegwat;*

14. *Illi ta' rilevanza primarja ghall-fini tar-rikors odjern hu l-principju nemo iudex in causa propria, u partikolarment l-import u l-applikazzjoni tal-elementi tal-indipendenza u l-imparzjalita, bhala elementi fondamentali tad-dritt ghal smiegh xieraq, għal tali massima. Dan peress li permezz tal-prezenti proceduri l-esponenti qiegħdin jargumentaw li d-dettami tal-ligi procedurali fir-rigward tar-rikuza ta gudikant sedenti, hekk kif misjuba fil-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta, huma lezivi ghad-drittijiet fundamentali ghal smiegh xieraq u rimedju effettiv;*

15. *Illi l-artikoli tal-Ligi li jirregolaw ir-rikuża tal-gudikanti huma misjuba fl-Artikoli 733 et seq tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta;*

16. *Illi l-Artikolu 733 jipprovdi li l-imħallfin ma jistgħux jigu rrikuzati u lanqas jistgħu jastjenu ruhhom milli joqoghdu f'kawża migjuba quddiemhom hlief ghal xi wahda mir-ragunijiet delineati fl-Artikolu 734;*

17. *Illi l-Artikolu 734 imbagħad jistipula numru ta' ċirkostanzi li fihom il-partijiet f'kawża jistgħu jitolbu r-rikuża ta' imħallef jew għab-bażi ta' liema l-imħallef stess jista' jastjeni milli joqgħod fil-kawza;*

18. *Illi mbagħad, l-Artikolu 738(1) jipprovdi li:*

Meta l-qorti hija kkostitwita minn imħallef wieħed u kontra dan l-imħallef tiġi mogħtija l-eċċezzjoni ta' rikuża, ***għandu jiddeċidi huwa nnifsu fuq ir-raġunijiet tal-eċċezzjoni, u kontra din id-deċiżjoni ma jingħatax appell****, u, jew jastjeni ruħu u jiddigrieta li hemm lok għas-surroga ta' mħallef ieħor, inkella jissokta jisma' l-kawta, skont kif ikun iddeċida (Enfasi mizjuda)*

19. *Illi għaldaqstant jirriżulta b'mod manifest li fil-liġi proċedurali nostrana kwalsiasi talba għar-rikuża ta' ġudikant f'kawza għandha* ***tiġi bilfors deċiza mill-istess ġudikant li tiegħu qiegħda tintalab ir-rikuża****. Jirriżulta ukoll b'mod espress li* ***minn din id-deċiżjoni ma hemm l-ebda lok għall-appell*** *b'dan li l-parti li tkun għamlet it-talba m'għandha l-ebda forma ta' rimedju fir-rigward tad-deċizjoni mehuda mill-ġudikant;*

20. *Illi dan ifisser li, hekk bħal ma ġara fil-kaz li ta' lok għal dawn il-proċeduri, meta parti f'kawza tħoss li għandha titlob ir-rikuza tal-ġudikant sedenti, hija ma għandha l-ebda triq oħra għajr li titlob dan lil l-istess imħallef sedenti, b'dan li l-imħallef sedenti jiġi mitlub jieħu deċizjoni dwar l-abbilta u l-idonejita tiegħu stess li jkompli jippresjedi l-proċeduri. Ikun x'ikun l-eżitu ta' tali deċizjoni introspettiva, ma hemm l-ebda lok t'appell:*

21. *Illi l-esponent umilment jissottometti li għalkemm dan l-eżerċizzju m'għandux fil-prattika jipprezenta diffikultajiet meta si tratta ta' talba ta' rikuza għab-bazi ta' ċerta kawzali kif jemerġu mill-Artikolu 734 - hekk per*

ezempju fejn il-gudikant ikun qarib bid-demm ma' wahda mill-partijiet mhux l-istess jista' jinghad ghall-kawzali kollha;

22.

23. 22. min dan jinghad ghax uhud mill-kawzali jirikiedu mhux semnpliciment li jia kunsidrati a obiettivi li jew jis sustixxu jew le, fetu oculi, zda jirrikjedu hsieb approfondit u analezi i Emur oltre tali accertament. Hekk hu filkaz, per ezempiu, tal-kawzali taht 1-Artikoju xa) tejn l-etercizzju li irid isir mill-gudikant sabiex jikkunaidra t-talha ghar-rikuza deghu stess, jimrikjedi nečessarjament apprezrament suggettiv ta' 1-ghemit tal-istess gudikant; 25. ili ghaldaqstant jidher bie-car li l-pozizzjoni legali vigenti hi wahda fejn partikuwa

24.

25. titlob ir-rikuza ta gudikant tigi rinfabejata b'sitwazzjoni fejn ikun dak il-gudikatte li

26.

27. jikkunsidra jekk huwiex idoneju li jkompli jisma l-kawza hu, u dan minkejja li tali

28.

29. decizjoni jaf tkun tinpingi fuq analeži suggettiva tal-għemil precedenti tieghu stess u

30.

31. kif tali ghemil jaf jinpingi fuq il-kawża li fiha tkun saret it-talba ghar-rikuta

32.

33. 24. Illi huwa umilment sottomess li din il-pozizzjoni legali fil-ligi procedurali nostrana hija manifestament u pależament leziva ghad-dritt fundamentali ghal smiegh xieraq u d-dritt ghar-rimedju effettiv u, bid-dovut rispett, tirraprezenta l-aktar crempju celebrita' lezjoni tal-principju fundamentali tal-ġustizzja naturali nemo iudex in causa propria 25. Illi, b'dan maghdud, ma jista' jkun hemm l-ebda dubju li ligi nostrana fir-rigward tar-rikuza

34.

35. tal-gudikanti hija leziva ghad-dritt fundamentali ghal smiegh xieraq, kif protett

36.

37. mill-Artikoli 6 u 13 tal-Konvenzjoni Ewropea, liema ligi ghandha titqies suprema stante li

38.

39. hija proprju dik il-ligi li tassigura li l-ġustizzja tkun amministrata b'mod li tiggarantixxi

40.

41. d-dinjita' u l-integrita tal-persuna u tas-soċjeta kollettiva;

42.

43. 26. 11li huwa ormai kategorikament accettat li, sabiex id-dritt ghal smiegh xieraq ikun rispettat, huwa bazilari li l-gudikant sedenti ikun indipendenti w imparzjali b'mod li ma jkun hemm 1-ebda ombra ta' dubju ragjonevoli dwar il-kapacita' tieghu li jasal ghal-decizjoni libera serena u gusta: 27. Illi kemm il-Qrati ta' gurisdizzjoni kostituzjonali nostrana kif ukoll l-ECIHR kemm-il

44.

45. darba sostnew li l-kriterju tal-imparzjalita jehtieg li jkun jissustixxi kemm b'mod suggetti

46.

47. u kemm b'mod oggettiv, dan tabilhaqq ghax gjaladaraba tkun nieqsa xi wahda minn daw

48.

49. iz-zewg elementi ta' dan il-kriterju fundamentali tal-imparzjalita, il-gudikant ma jista

50.

51. jitqies imparzjali u m'ghandux jippresjedi l-kaz minghajr ma jaghti lok ghal ksur palet

52.

53. tad-dritt fundamentali ghal smiegh xieraq;
54.
55. 28. Illi din il-Qorti, kif diversament presjeduta, diga kellha opportunita li taghmel riferen thall-gurisprudenza relevanti in materja fil-kawża Lawrence Grech et vs Avukat General et, fejn, anki b'referenza ghall-kazistika ricensjuri, intqal hekk
56.
57. Il-Qorti tirreferi ghas-sentenza ta' Grand Chamber fl-ismijiet Morice v. France decita fit-23 ta' April 2015 u fiha tenkapsula principji ta' dritt ta' sentenzi ricensuri fasthom Rudichenko v, Ukraine deciza fil-11 ta' Ottubru 2013; Micallef Malta decisa fl-15 Ottubru 2009 u Padovani v. Italy deciza fis 26 ta' Frar 1993, altre din
58.
59. -text senteret
60.
61. is sentenza Morice ghid hekk fuq il-principio tal imparatit tal udkant
62.
63. The Court reiterate that impartiality normally denotes the absence of prejudice or bias and its existence or otherwise can be tested in various woys. According to the Court enied case law, the existence of impartiality for the purposes of Article I must be determined according to a subjective test where regard must be had the personal comviction and behaviour of a particular judge, that is, whether the judge held any personal prejudice or bias in a given case, and also according to an objective test, that is to say by ascertaining whether the tribunal itself and, among other aspects, its composition offered sufficient guarantees to exclude any legitimate doubt in respect of its impartiality see for example, Kyprianou v Cyprus (GC), no. 73797/01, $ 118. ECHR 2005-XIII and Micallef
64.
65. 1 Malta (GC]. no. 17056/06, 93, ECHR 2009). 29. Ili l-imparzjalita suggettiva tfisser li gudikant m'ghandux ihalli l-gudizzju tieghu jigi influwenzat minn pregudizzji jew bias personali, u lanqas ghandu jkollu xi fehema jew konvinzjoni a priori dwar il-każ li jingieb quddiemu:
66.
67. 30. Ili Morice v France, sučitata, 1-ECIHR kompliet tfisser il-konsistenza l-implikazzjonijiet tal-imparzjalita' suggettiva b'dan il-mod: *As to the subjective test, the principle that a tribunal must be presumed to be free of personal prejudice or partiality is long-established in the case-law of the Court (se Kyprianou cited above, $ 119. and Micallef, cited above $94). The personal impartiality
68.
69. of a judge must be presumed until there is proof to the contrary (see Hauschildt v, Denmark
70.
71. 24 May 1989, § 47, Series A no. 154). As regards the type of proof required the Court has
72.
73. for example, sought to ascertain whether a judge has displayed hostility or ill will for personal reasons (see De Cubber v Belgium 26 October 1984, $25. Series A no. 86). In the vast majority of cases raising impartiality issues the Court has focused on the objective test (see Micallef, cited above $ 95). However, there is no watertight division between subjective and objective impartiality since the conduct of a judge may not only prompt objectively held misgivings as to impartiality from the point of view of the external observer (objective test) but may also go to the issue of his or her personal conviction (subjective test) (see Kyprianou, cited above, $ 119). Thus, in some cases where it may be difficult to procure evidence with which to rebut the presumption of the judge's subjective impartiality, the

requirement of objective impartiality provides a further important guarantee (see Pullar v the United Kingdom. 10 June 1996, § 32, Reports of Judgments and Decisions 1996-II).

74.

75. 31. Illi min-naha l-ohra l-imparzjalita oggettiva tirikjedi li l-gudikant ghandu jitqies imparziali anki mill-punto di vista tat-terz ordinary u ragionevoli, ossia mill-endonary reasonable observer. L-imparzjalita' oggettiva trid li fkaz li jkun hemm -icken dubju dwar L-imparzialità' oggettiva tal-gudikant, liema dubai jkun tali li jista' ragonevolment pper epit mill-osservatur ordinarju u ragjonevoli, dan ghandu jaghti lok sabiex il-gudikant ma jibqux jippresjedi fuq il-kawża in kwistjoni;

76.

77. Prime Asia t o Civil (Giurisdizioni Costituzionali 23 April 2016 Incal v Turkey, Reports 1998-IV, 9 t Gunju 1998 Wemtrn Switewland Applikanjoni wru. 39, 2 Demo 2000 Indy, Kaporta 1991-19 Gumba 19, W e Applikasjoner1 .11

78.

79. Dscr 2000

80.

81. 32. li ghalhekk. 1-imparajalita oggettiva tinnečesita li gudikant ikun je bererti la tieghu b'mod li jkun hemm para suficienti in vigore li jeskludu kwalunkwe dubju leggittimu dwar l-imparzjalita tal-istess gudikant

82.

83. 33. lli r'dan irrigward tigi kemm idacto con truri ex Lord Hewart C -kwa R e fore parte MeCarthy ossia li " is not merely of some importance but of hondamental importance that justice should not only he done, hul thould manifestly and undoubtedly be seen to be done (Enfasi mizjuda) Tali fraži llum hadet postla fost il-massimi legali venerati u ghalhekk giet anki adottata film-gurisprudenza kemm nostrana anki dik tal-ECHHR.

84.

85. 34. mi dan ir-rigward l-esponenti jerga jaghmel referenza ghal Morice v France, kif kwotat fil-kawża Lawrence Grech et vs Avukat Generali et, fejn gie enuncjat is-sewenti As to the objective test, it must be determined whether, quite apart from the judge

86.

87. conduct, there are ascertainable facts which may raise doubts as to his or her impartiality This implies that in deciding whether in a given case there is a legitimate reason to fear that a particular judge or a body sitting as a bench lacks impartiality, the standpoint of the person concerned is important but not decisive. What is decisive is whether this fear con be held to be objectively justified (see Micallef. cited above, 96).

88.

89. The objective test mostly concerns hierarchical or other links between the judge and other protagonists in the proceedings (ibid., $ 97). It must therefore be decided in each individual case whether the relationship in question is of such a nature and degree as to indicate a lack of impartiality on the part of the tribunal (see Pullar, cited above $38)

90.

91. In this connection even appearances may be of a certain importance or in other words

92.

93. "justice must not only be done, it must also be seen to be done" (see De Cubber, cited above $ 26). What is at stake is the confidence which the courts in a democratic society must inspire in the public. Thus, any judge in respect of whom there is a legitimate reason to fear a lack of impartiality must withdraw (see Castillo Algarv. Spain 28 October 1998 $ 45,

Reports 1998-VIII and Micallef cited above, 98). 35. Ni fil-pratika l-imparzialità oggettiva tirrikjedi kemm li l-Istat jippromulga ligijiet

94.

95. procedurali li jipprovdu r-rimedji adegwati kull fejn jaf tinqala xi kwistjoni dwar l-imparzialita tal-gudikanti, u dan specjalment fejn si tratta dwar kwistjonijiet delikati relatati mar-rikuza tal-gudikanti, u kemm li l-gudikanti nfushom jiikuzaw rwichhom fejn ikun hemm hemm anki l-mera apparenza ta' xi tip ta' kunflit;

96.

97. 36. Ili jinghad bl-akbar rispett li s-sistema legali ta' pajjiz li jghoz2 u jxomm fuq quddiem -ahjar amministrazzjoni tal-gustizzja ghandha tipprovdi r-rimedji kollha opportuni sabiex kwalunkwe dubju dwar l-imparzjalita' ta' gudikant jigi indrizzat b'mod dirett, proporzjonat

98.

99. *Wetttein Swinerlund, Application no. 33958-96, 21 ta' Dicembru 2000, Ferrantlli and Sngelo v ha Applikasjon nr. 19874927 ta' Awissu 1996: How Sweden ECHR 58 1983 11924 KB 25461923] All ER Rep 233. *Per mpju Delemet v Belgium ECHR I 1970

100.

101. Krium Cyrus to m 2005.

102.

103.

104. pemeza ta' rimedi ordinary li ma jedux estremi far rimedju kostituzjonali

105.

106. straordinary

107.

108. 37. lih del resto jihad l certament dan huwa essenziali sabies il-grati jispiraw il-kunfidenza til-pubbliku fsocjeta demokratika." Fil-fatt l-esponenti jghid li tali kunfidenza q tista tissustixxi b'mod oggettiv tenut kont get nostrana rilevanti, hekk kit prezentement in vigore, u li tali ligijiet certament jachtu lok ghai dubji legittimi t l-imparzialità oggettiva ta' gudikant fejn si tratta ta' talba ghar-rikuža tal-istess,

109.

110. 38. lli tali dubji ragionevoli u oggettivi huma na enti mis-semplici fatt li fil-prezent gudikant huwa mistenni jichu decizjoni huwa stess fuq il-kapacita tieghu stess li jkun imparzjali fkawża partikolari:

111.

112. 39. Illi filwaqt li huwa ukoll veru li gudikant huwa dejjem prezut impurzjali tali prežunzjoni

113.

114. hija wahda merament iuris tantum u li ma tistax hlieftigi ribattuta meta tali gudikant jigs

115.

116. mitlub jiddečiedi fuq l-idonejita tieghu stess li jiddećiedi kawża b'mod imparzjali:

117.

118. 40. Illi, maghmulin dawn il-punti, l-esponenti jirrilevaw ukoll li l-pozizzjoni legali prezenti fir-rigward tal-procedura applikabbli ghar-rikuza tal-gudikanti hija ukoll leživa ghad-dritt fondamentali ghar-rimedju effettivo:

119.

120. 41. Illi dan qieghed jinghad ghax kif imsemmi aktar il-fuq. l-Artikolu 738() jipprovdi b'mod

121.

122. espress u inekwivoku li ma hemm l-ebda lok ghall-appell mid-decizjoni ta' gudikant
123.
124. fir-rigward ta' talba ghar-tikuza:
125.
126. 42. Illi effettivament bl-eskluzjoni ghad-dritt ta' appell minn tali decizjoni, il-parti hi ghal kollox sprovvista minn rimedju effettiv u tempestiv sabiex jissalvagwardja l-pozizzjoni tieghu. Dan ifisser li parti li tkun talbet ir-rikuza ta' gudikant, u dan b'ezitu negativ.
127.
128. m'ghandha l-ebda possibilita li tissalvagwardja l-pozizzjoni taghha u mghandhiex triq
129.
130. ohra ghajr li tkompli ssegwi l-proceduri presjeduti mill-istess gudikant:
131.
132. 43. Illi huwa tassew minnu li parti tista' dejjem tittenta tikseb rimedju permezz tal-intavolar ta kawża kostitużjonali, hekk bhal ma qed jaghmlu l-esponenti permez tal-prezenti rikors, kif ukoll permezz ta' appell generali intavolat wara li tigi maqtugħa l-kawża fuq il-mertu:
133.
134. 44. Illi madanakollu l-esponenti umilment jissottomettu li tali rimedji ma jistghux jikkonfguraw ruhhom bhala rimedji effettivi u ordinarji hekk kif ind 1-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropea:
135.
136. 45. Illi r-rimedju kostituzjonali huwa rimedju straordinarju b'dan li d-dritt fundamentali ghal
137.
138. rimedju effettiv jirrikjedi li parti tinghata rimedju ordinarju, u mhux litigi sfurzata tfitex
139.
140. rimedji li jmorru oltre l-ordinarju;
141.
142. 46. Illi min-naha 1-ohra jinghad li lanqas ma jista' jitqies bhala rimedju effetti l-appell generali li jista' jsir wara li tinghata sentenza fuq il-mertu mill-gudikant li tieghu tkun intalbet ir-rikuza.
143.
144. *P'da ise taevastawa Reli v France 2 3 % 190 lice in peres i Ligi Franciza kienet tippekludi ya milli jaght rimela on kiem imparrjalita tal-gudikanti dihalECHR 121001 Ford F C R 9 2001 ECHR 2003
145.
146.
147.
148. stante crapass to min e ralment kun hemm ben -cahda tat-talba sharika w prowbilita tal-appell generali jkun tali jen -ettikacja ta tali rimedju. Dan appartiet li me tematix B ija rumicilio tal-Appell jkollha l-akultajiet u kapacitajiet kolla sabiex tisana kwalunkwe wa legali u ragionevoli li jkollha l-parti appellanti, b'dan li huwa wisq kondepibbli talanqas fir-rigward to certa lanjanzi, il-parti appellanti tkun trid tibqa' bil-fait accomplir kun sar da parte tal-ewwel qorti kif presjeduta mill-gudikant li tieghu tkun intalbet in-rikuta:
149.
150. 48 mili n-nuqqasijiet tal-appell generali bhala forma ta' rimedju effettiv jemergu ukoll meta wiched jiftakar li l-qrati tal-appell nostrana huma qrati revižuri li hafna drabi ma

jisimhux kawza mill-gdid izda biss jikkunsidraw aggravji legali. Di piu minn aspett ta apprezzament ta' provi 1-Qorti tal-Appell issostni b'mod konsistenti ghall-ahhar li 1-funzjoni taghha hija biss li tara jekk l-ewwel qorti setghetx legalment u ragjonevolment. tasal ghall-konkluzjonijiet li ghalihom tkun waslet;

151.

152. 49. Illi dan iwassal sabiex jillimita l-funzjoni u l-poteri tal-qrati tal-appell b'mod li ma jistax jinghad li possibilita' tal-appell generali sejjer jipprezenta f'kull kaz rimedju ordinarju effettiv sabiex jissana kwalsiasi lezjoni tad-dritt fundamentali ghal smiegh xieraq li jaf tkun sehhet fil-prim istanza;

153.

154. 50. Illi b'riferenza ghall-kwistjoni tar-rikuza, fil-fatt, jinghad li d-dicitura tal-Artikolu 378(1) jimplika li mhux biss ma jistax isir appell ad hoc mid-decizjoni ta' gudikant li ma jirikużax ruhu, iżda lanqas ma tista' tali cahda titressaq bhala aggravju partikolari u specjali fil-kuntest ta' appell generali:

155.

156. 51. Illi fkuntest fejn l-unika zewg rimedji li jistghu jigu ravvizati - ossia dak kostituzjonali u dak ta' appell generali - ma jistgħux jacques, rispettivament, la ordinary u lanqas necessarjament effettivi, jinghad bl-akbar rispett li mhux talli l-pozizzjoni legali fir-rigward tar-rikuza tal-gudikanti hi leživa ghad-dritt ghal smiegh xieraq izda talli ma jezistux salvagwardji bizzejjed fid-dritt procedurali nostrali sabiex joffru rimedju effettiv kull fejn ikun hemm tali periklu ta' intrale ta' smiegh xieraq:

157.

158. 52. lli trattat ukol dan il-punt, -esponenti jaghmlu riferenza ghall-każ ta' AK v Liechtenstein. deciz mill-ECHR nhar id-9 ta' Lulju, 2015, liema każ kien jittratta punti analogi. jekk mhux adirittura identitiei ghal dawk mertu ta' dawn il-proceduri: 53. Illi 1-ilment tal-attur r A.K v Liechtenstein kien fis-sens li l-hames gudikanti li kienu

159.

160. jippresjedu l-Qorti Kostituzjonali ma kienux imparzjali fil-procedura li giet adoperata biex

161.

162. jikkunsidraw it-talba tar-rikuza mressqa mill-attur, u li din kienet leziva tad-drin ghal smiegh xieraq; 54. Illi fil-fatt, fl-imsemmi kaz, I-ECIHR tenniet li kien hemm lejoni tad-dritt ghal smiegh zien mhux ghax I-Imhallfin hadu decizjoni fuq it-talba tar-rikuta taghhom stessa adirittura sempliciment ghax meta gew mitluba jichdu decizjoni dwar it-talba takuta fil-konfront ta' xulsin setghu taw lok ghal l-impressjoni oggettiva li kien ylihu decizjoni fuqhom infushom ukoll,

163.

164. i dan ir-rigward IHR tenniet

165.

166. Having regard to the foregoing considerations, the Court considers that the procedure chosen by the Constitutional Court o dismiss the applicant's motions raised an isur in respect of the judges' impsartiality particularly in so far as they all decided upon motions hroght against them on identical grounds and thus appear, in substance, to have rejected the motions concerning themselves. The Court considers, in addition, that the fact that jutges of the Constitutional Court, despite the fact that they had been challenged by the applicant and no decision had been taken yet on the applicant's motion for bias aguin them, nevertheless decided upon motions for bias against other judges of that Court could shed further doubts upon those judges' impartiality.

167.

168. In the present case, the judges of the Constitutional Court in fact gave the impression that they were themselves deciding on the motion for bias directed against them,

169.

170. In the light of the foregoing, the Court concludes that the applicant's doubts in respect of the impartiality of the five judges of the Constitutional Court were objectively justified in view of the procedure they chose to reject the applicant's motions for bias against

171.

172. them (Enfasi mizjuda)

173.

174. 56. Illi ghaldaqstant ghandu jirizulta li il-ligijiet procedurali nostrana fir-rigward tar-rikuza tal-gudikanti kif prezentament in vigore huma lezivi ghad-dritt fundamentali ghal smiegh xieraq u rimedju effettiv:

175.

176. 57. Illi b'dan maghdud l-esponenti jhoss li ghandu ukoll jindrizza a priori -kwistjoni tat-tempestivita tal-azzjoni odjema;

177.

178. 58. Illi filwagt li huwa veru li l-process li minnu qed jilmenta l-esponent ghadu mhuwiex mitmum. l-esponenti qieghdin mhux biss ifittxu rimedju sabiex jirrimedjaw l-ksur tad-drittijiet fundamentali taghhom ida qieghdin ukoll jilmentaw mill-provvedimenti tal-ligjiet procedurali relattivi fihom nfushom. Dan ghax. irrispettivament mill-ezitu tal-proceduri li ghaddejin minnhom l-esponenti, xorta jibqa' l-fatt li l-ligi kif prezentament in vigore hija fiha nfisha leziva ghad-dritt fundamentali ghal smiegh xieraq u rimedju effettiv tal-esponenti:

179.

180. 59. Ili ghaldaqstant, I-indagini dwar jekk l-istat tal-ligi kif vigenti hix leziva ghad-drittijiet fundamentali relattivi, ma tiddependix mill-exitu tal-kawża in ezami. Dan ifisser kwalunkwe eccezzjoni fis-sens li l-azzjoni odjerna hija intempestiva tkun wahda infondata fil-fatt u fid-dritt:

181.

182. 60. Ili din 1-Onorabbli Qorti mhix tkun mitluba tiddiskuti u tittratta l-kwistjoni dwar il-bejoni had-drittijiet fondamentali in kwistjoni in vacuo iada qieghda tigi mitluba tehvcita that kostituzzjonali taghha sabiex tezamina u tindaga jekk Higjiet relativi ir prezentament in vigore humiex lezivi ghad-drittijiet fundamentali talespontijek

183.

184. AKlimtein, Applikajnt a 19112 wLatja 2015, e ie-17

185.

186.

187. konsegwentement ghandhomx jinghataw rimedju specifika oltre d-dikjeroet el. lili di piu' l-esponenti jaghmlu umli referenza yhall-prounzjament ta' din contul

188.

189. relattivt

190.

191. Qorti kif diversament presjedita, ikaw to Repuestos Malta y Carmel Camilleri, fejn gien enuncjat is sewenti "Isse god voller illi tttela rad dritt ta smiegh xieraq tista tigi evalwata bis elazzjoni ghall-proceduri kollha u ghalhekk ikun prematur li wiched jiddeciedi f'dan Lista Nikri tal process. F'dan il-kuntest, il-Qorti tirreferi ghal fuq citata sententa la Prva in il-orri

sostiet i "Ghalkemm din il-Qorti taybelmu dan i principu Apa tal-fehma pero li meta diga jkun hemm ragunijiet bizzejjed li fughom il-Qorni kun wilt honom lezjoni, m'ghandhiex togghod tistenna sakemm Jintemm il-kaz jew li jigi athwalment miksur id-dritt preti biex tiddeciedi jekk hemmx lezjoni jew le Jiseta' jaghti Haz li jkun tard wisq jew dak li jkun imbaghad jibga' minghar rimedju. Kif tikteb Karen Reid "A Practitioners Guide to the European Convention on Human Rights" 3rd Edition

192.

193. page 70] "While the conformity of a trial with the requirements of Article 6 must be

194.

195. assessed on the basis of the trial as a whole, a particular incident may assume such

196.

197. importance as to constitute a decisive factor in the general appraisal of the trial overall 62. Illi ghaldaqstant l-esponent qieghed sa minn issa jirrileva li kwalunkwe cecezzjoni ta' intempestivita li tista' tingieb mill-intimat, ghandha tigi michuda peress li jissustixxu ragunijiet legali bizzejjed sabiex anki f'dan l-istadju din 1-Onorabbli Qorti tezercita l-poteri kostituzjonali taghha:

198.

199. Ghaldaqstant, in vista tas-suespost. l-esponenti umilment jitolbu li, għar-ragunijiet fuq imsemmija u ghal dawk kollha li jistghu jirrizultaw fit-trattazzjoni ta' dawn il-proceduri, kif ukoll prevja kwalsiasi dikjarazzjoni necessarja u opportuna, din il-wisq Onorabbli Qorti joghgobha:

200.

201. 1. Tiddikjara li hemm jew li jista' jkun hemm ksur tad-drittijiet fundamentali ta smiegh xieraq ghab-bazi tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni dwar Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem (regolata wkoll mill-Kap. 319 tal-Ligijiet ta' Malta) u ksur tad-drittijiet fundamentali ghal rimedju effettiv ghab-bazi tal-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni dwar Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem (regolata wkoll mill-Kap. 319 tal-Ligijiet ta' Malta) u dan fir-rigward tal-Artikolu 378 tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta u tal-ligijiet relattivi hekk kif applikati fil-kawża nru 1058/2010. presjeduta mill-Onor. Imhallef Joseph Zammit Mckeon, fl-ismijiet Muscat Costantino e Muscat Nazareno et:

202.

203. 2. Tiddikjara li hemm ksur tad-drittijiet fundamentali ta' smiegh xieraq ghab-bazi tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni dwar Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem (regolata wkoll mill-Kap. 319 tal-Ligijiet ta Malta) u ksur tad-drittijiet fundamentali ghal rimedju effettiv ghabh tal-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni dwar Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem (regolata wkoll mill-Kap. 319 tal-Ligijiet ta' Malta) u dan firrigward techis

204.

205. "Ir Repubblika ta Malta v Carmel Camilleri, Prim Awfa tal-Qoni Civili (Ouriditjoni Kostitjonal, 26 Gunj 2011.

206.

207.

208. ghat-talba ta' rikuza tal-Onor Imhallef Joseph Zammit Mckeon permezz provvediment ta' nhar il-31 ta' Ottubru, 2016, moghti fil-kwa bin 1058/2010 fl-ismijiet Muscat Costantino et v Muscat Nazzareno et, Tordna r-rikuza tal-Onor, Imhallef Joseph Zammit Mckeon fil-kawza bin-numru 3

209.

210. 1058/2010 fl-ismijiet Muscat Costantino et v Muscat Nazzareno et: Tahtar gudikant iehor sabiex jippresjedi fuq il-kawza bin-numru 1058/2010
211.
212. fl-ismijiet Muscat Costantino etv Muscat Nazzareno et: 5. Taghti dawk l-ordnijiet u r-rimedji kollha li jidhrilha xierqa u opportuni, inkluz il-likwidazzjoni tad-danni u l-ordni ghal-hlas ta' l-istess; Salvi sottomissjonijiet ulterjuri u bl-ispejjeż.

213.

Rat **ir-risposta tal-intimat tad-19 ta' Diċembru 2016**[1] permezz ta' liema tressqu dawn l-eċċezzjonijiet –

1. *Illi fl-ewwel lok billi r-rikorrenti qegħdin f'din il-kawża jitolbu fost ħwejjeġ oħra li jiksbu rimedju u li jsiru anke xi bidliet fil-proċeduri ċivili 1058/2010 JZM, allura jinħass xieraq għall-għanijiet ta' integrità ta' ġudizzju li l-partijiet kollha f'dawk il-proċeduri ċivili jkunu parti f'din il-kawża, ħalli b'hekk kulħadd ikollu l-jedd li jgħid tiegħu u b'hekk ħadd ma jkun jista' jiġi wara u jilmenta li ttieħdet xi deċiżjoni li tolqot il-proċeduri 1058/2010 fl-assenza tiegħu;*

2. *Illi mingħajr preġudizzju għall-premess, ma jidhirx li l-ilmenti mqanqla mir-rikorrenti għandhom jiġu mistħarrġa mil-lenti akkademika tal-***Kostituzzjoni** *u/jew tal-***Konvenzjoni Ewropea** *għaliex sa issa r-rikorrenti ma jistgħux jgħidu li huma sfaw vittmi ta' xi ksur tal-jedd ta' smigħ xieraq. Kif spiss jingħad f'dawn iċ-ċirkostanzi xilja ta' vjolazzjoni ta' ksur ta' smigħ xieraq għandha tiġi meqjusa fil-kuntest tal-proċess kollu kemm hu u mhux fil-kuntest ta' inċident maqtugħ għalih waħdu;*

[1] Fol 77 et seq

3. *Illi billi kemm il-proċeduri ċivili 1058/2010 u kif ukoll il-proċeduri ċivili 1211/11 li magħhom ir-rikorrenti qed jagħmlu l-paragun, għadhom it-tnejn li huma sub judice, ma jidhirx li huwa l-każ li wieħed għandu joqgħod iħabbel rasu f'diskussjonijiet akkademiċi dwar is-siwi tal-liġi li tirregola l-eċċezzjoni tar-rikuża tal-Imħallfin. Tassew billi r-rikorrenti għadhom biċ-ċans li jirbħu kemm il-kawża 1058/2010 u anke l-kawża 1211/11 huwa eżerċizzju inutli li wieħed joqgħod jidħol f'aspetti kostituzzjonali u konvenzjonali li bħala regola ġenerali suppost għandhom jiġu prospettati wara li jingħalqu r-rimedji ċivili ordinarji u mhux qabel;*

4. *Illi f'dan il-kwadru wieħed ma jridx iwarrab minn quddiem għajnejh li dikriet dwar rikuża ma jiddeterminax per se d-dritt ċivili jew l-obbligazzjoni li jkun irid jiġi deċiż fil-kawża imma hija biss deċiżjoni ta' natura amministrattiva. Tali dritt ċivili jew obbligazzjoni jiġi determinat biss bis-sentenza finali. Għalhekk sakemm m'hemmx sentenza finali r-rikorrenti ma jistgħux jgħidu li huma ġew preġudikati għar-raġuni waħidha li l-Onorevoli Imħallef Joseph Zammit McKeon għażel li jkompli jisma' l-kawża 1058/2010. Jekk dan il-fatt ġabx preġudizzju lir-rikorrenti wieħed jista' jarah biss aktar 'il quddiem u mhux issa;*

5. *Illi għalkemm fir-rikors kostituzzjonali tagħhom ir-rikorrenti tennew li ma hemmx għalfejn wieħed joqgħod jistenna li jintemmu l-proċeduri 1058/2010 għaliex huma qegħdin jattakkaw is-siwi nnifsu tal-liġi madankollu r-rikorrenti qed jinsew li l-azzjoni mibdija minnhom mhijiex waħda msejsa fuq l-***artikolu 116 tal-Kostituzzjoni***, għalhekk huma jeħtiġielhom juru li jew ġarrbu ksur tas-smigħ xieraq jew li hemm ir-riskju manifest li sejrin iġarrbu ksur ta' dan id-dritt. Id-dikriet mogħti mill-Onorevoli Imħallef Joseph Zammit McKeon ma jistax jitqies waħdu bħala li wassal għal ksur tas-smigħ*

xieraq bħalma lanqas ma jista' jiġi interpretat bħala xi theddida li dan l-Imħallef mhuwiex sejjer jaqta' l-kawża skont il-ħaqq jew skont il-liġi. Imbilli l-Onorevoli Imħallef Joseph Zammit McKeon għażel li jkompli jisma' l-kawża ma jfissirx li huwa mhuwiex ħa jaqta' l-kawża skont il-ħaqq jew li huwa mhuwiex sejjer jagħti smigħ xieraq lir-rikorrenti;

6. *Illi dan jgħodd aktar u aktar meta wieħed iqis li d-deċiżjoni finali tal-Onorevoli Imħallef Joseph Zammit McKeon fil-proċeduri 1058/2010 hija wkoll soġġetta għal dritt tal-appell quddiem il-Qorti tal-Appell magħmula minn tlitt Imħallfin. Ta' min jgħid hawnhekk li l-appell jista' jsir kemm fuq punt ta' fatt u kif ukoll fuq punt ta' liġi. Jiġifieri l-appell tista' tgħid jista' jsir fuq kollox inkluż dwar jekk kienx hemm personal bias mill-ġudikant fl-ewwel istanza u kif ukoll dwar kif dan il-ġudikant interpretata l-fatti tal-kawża u applika l-liġi;*

7. *Illi fil-fehma tal-esponenti r-rimedju tal-appell jinnewtralizza kull biżgħa jew kull preokkupazzjoni li jista' jkollhom ir-rikorrenti dwar l-Onorevoli Imħallef Joseph Zammit McKeon. Propriju fuq dan jiktbu l-awturi* ***Jacobs, White & Ovey*** *fl-aħħar verżjoni tas-sena 2010 tal-ktieb tagħhom, "****The European Convention on Human Rights****", f'paġna 269, li "even where the first instance tribunal is not sufficiently independent, the availability of judicial review by an Article 6-compliant Court will remedy the earlier defect" (ara b'eżemplari* ***Bryan vs. United Kingdom*** *(App. 19178/91, 22 November 1995 ċitata b'approvazzjoni fis-sentenza* ***Lawrence Grech et vs. L-Avukat Ġenerali*** *deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (S.K.) fit-28 t'April 2016). Għalhekk minħabba dawn ir-raġunijiet ma jidhirx li hemm lok li din il-kawża kostituzzjonali tiġi deċiża qabel ma jintemmu l-proċeduri ċivili inkwistjoni;*

8. *Illi bla ħsara għall-premess anke jekk wieħed kellu jeżamina l-mertu tal-ilment tar-rikorrenti wieħed isib li dan ma jixraqlux widen. Huwa paċifiku fil-ġurisprudenza li l-fatt li Imħallef jieħu sehem fid-deċiżjoni dwar eċċezzjoni ta' rikuża tiegħu ma jnaqqasx mill-indipendenza jew l-imparzjalità tiegħu (ara* ***Onorevoli Imħallef Dottor Anton Depasquale vs Avukat Ġenerali*** *deċiża fil-5 ta' Ottubru 2001). Ħadd aħjar mill-Imħallef Onorevoli Joseph Zammit McKeon ma jista' jiddeċiedi jekk huwiex milqut minn kunflitt ta' interess għaliex, "the judge knows fully his or her own thoughts or feelings" – ara* ***Spremo vs. Babchik*** *, 589 N.Y.S. 2d 1019, 1022 (N.Y. App. Div. 1992. Appuntu għalhekk, "the trial court, in the exercise of its personal conscience is the sole arbiter of a claim that recusal is warranted" – ara* ***Burdick vs. Shearson American Express Inc****., 559 N.Y.S. 2d 506, 508 N.Y. App. Div. 1990;*

9. *Illi hekk ukoll ma hemm l-ebda ksur tal-prinċipju tan-nemo judex in causa sua. Fid-deliberazzjoni ta' eċċezzjoni ta' rikuża, l-Imħallef mhuwiex qiegħed jiddeċiedi kawża li huwa litiskonsorzju jew li għandu interess fiha. L-Onorevoli Imħallef Joseph Zammit McKeon ma huwa ħa jikseb xejn la direttament u lanqas indirettament mill-eżitu tal-kawża, jekk xejn iktar xogħol. Għalhekk ma hemm l-ebda xkiel għaliex huwa m'għandux jaqdi dmirijietu skont il-liġi u skont il-****Kostituzzjoni ta' Malta****;*

10. *Illi l-****artikolu 39 tal-Kostituzzjoni*** *u l-****artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea*** *ma jagħtux id-dritt lill-parti li tagħżel il-ġudikant bħalma lanqas ma tagħtiha d-dritt li tbiddel il-ġudikant jekk dan ma jkunx jinżel wisq tajjeb magħha. Kuntrarjament dak li jeħtieġu dawn iż-żewġ artikli tal-liġi huwa li l-ġudikant ikun indipendenti u imparzjali. F'dan il-każ ma joħroġx mill-*

istqarrijiet tar-rikorrenti kif miġjuba fir-rikors kostituzzjonali li l-Onorevoli Imħallef Joseph Zammit McKeon ma jiggarantixxix dawn iż-żewġ kwalifiki msemmija fil-liġi. Tabilħaqq ma jirriżultax li l-Onorevoli Imħallef Joseph Zammit McKeon huwa b'xi mod ippreġudikat jew biased kontra xi parti fil-kawża ċivili 1058/2010, bħalma lanqas ma jirriżulta li huwa qiegħed imexxi din il-kawża bi ksur tal-prinċipji li jsawwru s-smigħ xieraq. Huwa evidenti li I-partijiet kollha fil-kawża qed jingħataw l-istess drittijiet ugwali proċedurali u sostantivi;

11. *Illi mbagħad safejn ir-rikorrenti qed jikkontestaw il-motivazzjonijiet tad-dikriet li bih l-Onorevoli Imħallef Joseph Zammit McKeon ċaħad l-eċċezzjoni tar-rikuża, jissokta jingħad li bħala stat ta' fatt l-Onorevoli Imħallef Joseph kellu raġun li ma jirrikużax ruħu fil-proċeduri ċivili 1058/2010 għaliex huwa qatt ma esprima ruħu qabel fuq dik il-kawża. Il-proċeduri ċivili 1058/2010 u l-proċeduri ċivili 1211/11 huma toto coelo differenti minn xulxin għaliex waħda (1058/2010) hija azzjoni għall-qasma ta' ġid li ġej minn wirt magħrufa bħala l-actio familiae erciscundae fejn il-partijiet fil-kawża huma biss werrieta u l-oħra (1211/11) hija azzjoni mibdija mir-rikorrenti kontra terzi persuni li huma barranin għall-proċeduri 1058/2010 sabiex jiġi dikjarat li huma għandhom dritt li jgawdu ġid speċifiku. Għalhekk l-ilment tar-rikorrenti kif imsejjes fuq l-***artikolu 39 tal-Kostituzzjoni*** *u l-***artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea*** *mhuwiex siewi u għandu jiġi miċħud;*

12. *Illi bla ħsara għall-premess safejn l-ilment tar-rikorrenti jinsab mibni fuq l-***artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropea*** *għandu jingħad mill-bidunett li peress li sa issa ma jista' jiġi stabbilit l-ebda ksur ta' smigħ xieraq skont il-***Konvenzjoni Ewropea*** *minħabba li l-proċess ċivili għadu miftuħ (ara*

Martin Dimech vs. Malta *tat-2 ta'April 2015 u* ***Tyrone Fenech et vs. Malta*** *tal-5 ta' Jannar 2016), allura r-rikorrenti ma jistgħu jqajmu l-ebda arguable claim favur tagħhom biex jinvokaw l-**artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropea;***

13. *Illi lilhemm minn dan, xorta waħda mhijiex siewja x-xilja tar-rikorrenti li huma mgħandhomx rimedju taħt il-liġi domestika sabiex jikkontestaw deċiżjoni tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili li hija mtappna minn parzjalità u/jew bias. Minn deċiżjoni tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili hemm dritt ta' appell quddiem il-Qorti tal-Appell. Ilmenti marbuta ma' ksur tal-prinċipji ta' ġustizzja naturali u ta' bias huma punti legali u fattwali li jistgħu jiġu mistħarrġa mill-Qorti tal-Appell. Kemm hu hekk il-Qorti tal-Appell għandha b'attribuzzjoni l-poter residwali li tirrimedja għal sitwazzjonijiet ta' leżjoni tar-regola fondamentali għal smigħ xieraq anke lilhinn minn dak li hu provvdut fil-**Kodiċi ta' Organizazzjoni u Proċedura Ċivili** (ara inter alia* ***Busy Bee Ltd vs. Joseph M. Said****, Appell Inferjuri. 21 ta' Marzu 1997 u* ***Design Elements Limited vs. Francis Busuttil & Sons (Marketing) Limited****, Appell tat-8 ta' Ġunju 2006). Mhumiex il-qrati kostituzzjonali biss li huma kompetenti li jiddeterminaw kwistjonijiet pertinenti mal-prinċipji tal-ġustizzja naturali imma kull Qorti;*

14. *Illi f'kull każ bi tweġiba għal ċertu kummenti mgħoddija mir-rikorrenti fir-rikors tagħhom, l-**artikolu 13 tal-Konvenzjoni** ma jeżiġix xi proċedura partikolari dwar kif għandu jingħata r-rimedju. L-importanti huwa li jingħata rimedju effettiv quddiem awtorità nazzjonali. Jiġifieri r-rimedju kostituzzjonali nnfisu jista' jitqies ukoll bħala rimedju effettiv fl-ambitu tal-**artikolu 13 tal-Konvenzjoni;***

15. *Illi anke jekk għall-ġieħ tal-argument biss jitqies li l-Qorti tal-Appell mhijiex qorti li kapaċi tagħti rimedju effettiv f'każ ta' allegazzjonijiet bħal dawk imqanqla mir-rikorrenti (ħaġa li l-esponenti assolutament ma jaqbilx), xorta waħda hemm din l-Onorabbli Qorti fis-sede kostituzzjonali taghha li hija awtorità nazzjonali li tista' tagħti rimedju effettiv lir-rikorrenti jekk jinstab li verament seħħew infrazzjonijiet konvenzjonali. Tassew din l-Onorabbli Qorti hija mogħnija skont il-liġi b'kull setgħa possibbli biex tissewwa leżjoni konvenzjonali;*

16. *Illi l-***artikolu 13 tal-Konvenzjoni** *ma jitlobx li r-rimedju għandu jkun fil-qafas tal-proċeduri ordinarji kif donnhom qed jippretendu r-rikorrenti. Bil-kontra l-importanti huwa li jkollok rimedju quddiem awtorità nazzjonali, dan irrispettivament jekk bil-mezz ta' kawża ċivili ordinarja jew bil-mezz ta' kawża kostituzzjonali/konvenzjonali. Hekk pereżempju ilment taħt l-***artikolu 13** *kien ġie mwarrab mill-Qorti Ewropea Għad-Drittijiet tal-Bniedem fis-sentenza* **Nazzareno Zarb vs. Malta** *deċiża fl-4 ta' Lulju 2006, għaliex għan-nuqqas fil-liġi ordinarja li tipprovdi għal rimedju fil-każ ta' dewmien inġustifikat fil-proċeduri, kien jagħmel tajjeb ir-rimedju taħt il-***Kap 319 tal-Liġijiet ta' Malta** *quddiem il-qrati b'setgħat kostituzzjonali;*

17. *Illi bl-intavolar ta' dawn il-proċeduri kostituzzjonali r-rikorrenti stess qegħdin jirrikonoxxu li s-sistema Maltija tipprovdi għal rimedju domestiku li huwa effettiv. Li kieku ma kienx hekk ir-rikorrenti ma kinux sejrin joqgħodu jeħlu l-ħin u l-flus tagħhom biex jiftħu dawn il-proċeduri;*

18. *Illi għalhekk safejn ir-rikorrenti qegħdin jilmentaw minn ksur tal-***artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropea** *dan huwa manifestament infondat jekk mhux ukoll fieragħ għaliex irrispettivament mill-fatt li huma għandhom rimedju*

*quddiem il-Qorti tal-Appell, dawn il-proċeduri stess u din l-Onorabbli Qorti bħala awtorità nazzjonali għandhom is-setgħa li jagħtu rimedju effettiv lir-rikorrenti, jekk kemm –il darba huma jseħħilhom juru li tassew ġew imkasbra fil-jeddijiet fundamentali tagħhom kif imħares taħt il-**Konvenzjoni Ewropea**;*

Għaldaqstant fid-dawl ta' dan kollu l-esponent umilment jitlob lil din l-Onorabbli Qorti jogħġobha tiċħad it-talbiet kollha tar-rikorrenti bl-ispejjeż kontra tagħhom."

Rat **id-digriet tagħha tal-14 ta' Lulju 2017**[2] permezz ta' liema laqgħet l-ewwel eċċezzjoni tal-intimat Avukat Ġenerali u ordnat il-kjamat in kawża tal-partijiet l-oħra kollha fil-kawża fl-ismijiet *Costantino Muscat et vs Nazzareno Muscat et* (Rik 1058/10).

Rat **id-digriet tagħha tal-5 ta' Settembru 2017**[3] permezz ta' liema ċaħdet it-talba tar-rikorrenti għall-awtorizzazzjoni sabiex jappellaw mid-digriet imsemmi.

Rat **ir-risposta tal-kjamati in kawża kollha tas-7 t'Awissu 2017**[4] permezz ta' liema ressqu dawn l-eċċezzjonjiet –

"1. Illi kif diġa' determinat fid-deċiżjoni ta' din l-Onorabbli Qorti tal-14 ta' Lulju 2017, l-espnenti ma jistgħu qatt iwieġbu għal xi lanjanzi li jista' jkollhom ir-

[2] Fol 126 et seq
[3] Fol 179 et seq
[4] Fol 174 et seq

rikorrenti, li f'kull każ huma wkoll evidentemet infondati. Għalhekk ikun xi jkun l-eżitu ta' din il-kawża, m'għandhomx ibatu xi spejjeż ġudizzjarji.

"2. Illi għal dak li jirrigwardja l-mertu, l-esponenti jaderixxu mar-risposta ppreżentata milli-intimat Avukat Ġenerali f'din il-kawża, jiddikjaraw li jaqblu magħha, u a skans ta' ripetizzjoni, agħmluha tagħhom.

Bl-ispejjeż."

Rat il-provi tal-partijiet u semgħet it-trattazzjoni finali.

Rat l-atti tal-proċeduri allegati Rik 1058/10 fl-ismijiet *Costantino Muscat et kontra Nazzareno Muscat et.*

Rat li l-kawża tħalliet għal lum għas-sentenza.

Rat l-atti kollha tal-kawża.

Ikkunsidrat:

Ir-rikorrenti jallegaw li l-artikolu 738[5] tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta u l-liġijiet relattivi kif applikati fil-kawża Rik Nru 1058/10 fl-ismijiet *Costantino Muscat et vs Nazzareno Muscat et* preseduta mill-Onor. Imħallef Joseph Zammit McKeon huma leżivi tad-drittijiet fundamentali tagħhom - senjatament l-artikolu 39 tal-

[5] Indikat erroneament bħala artikolu 378 fl-ewwel talba fir-rikors promotur għalkemm fil-premessi huwa ċitat korrettement

Kostituzzjoni ta' Malta ("il-Kostituzzjoni") u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea għad-Drittijiet tal-Bniedem u Libertajiet Fundamentali ("il-Konvenzjoni") - kif ukoll tad-dritt fundamentali tagħhom għal rimedju effettiv, senjatament l-artikolu 13 tal-Konvenjoni. Konsegwentement huma qegħdin jitolbu li d-digriet tal-31 t'Ottubru 2016 f'dik il-kawża, permezz ta' liema l-ġudikant in kwistjoni ċaħad talba għar-rikuża tiegħu jiġi dikjarat li vvjola dawn id-drittijiet fundamentali tagħhom. Huma qegħdin jitolbu rimedju effettiv inkluż l-ordni biex jiġi rikużat l-Imħallef Zammit McKeon mill-kawża, kif ukoll il-likwidazzjoni u l-ħlas tad-danni.

L-intimat u l-kjamati in kawża jirrespinġu dawn il-pretensonijiet bħala nfondati fil-fatt u fid-dritt stante li fil-fehma tagħhom il-fatt li ġudikant jiddeċiedi dwar talba għar-rikuża tiegħu ma tnaqqasx mill-indipendenza jew l-imparzjalita' tiegħu. Huma jargumentaw ukoll li fid-deliberazzjoni ta' eċċezzjoni ta' rikuża l-Imħallef ma jkunx qed jiddeċiedi dwar il-vertenza nfisha. Di piu' d-digriet impunjat tal-31 t'Ottubru 2016 huwa ġust u jimmerita konferma in kwantu l-mertu u l-partijiet fil-kawżi Rik 1058/10 u Rik 1211/11 huwa differenti. L-intimat Avukat Generali jirribatti wkoll l-inaplikabilta' ta' l-artikolu 13 tal-Konvenzjoni in kwantu għar-rimedji u kostituzzjonali eżistenti fis-sistema leġali nostrana

Mill-provi mressqa jirriżulta li –

A. **Fis-7 ta' Diċembru 2011 ir-rikorrenti odjerni ntavolaw il-proċeduri Rik 1211/11 fl-ismijiet *Nazzareno Muscat et vs Mariano Farrugia et*** permezz ta' liema ppremettew illi -

1. Huma sidien flimkien ta` żewġ porzjonijiet indivizi ekwivalenti għal tnejn minn tmienja (2/8) tal-fond numru 3 gia` numru 7 fi Quarry Junction, Żurrieq u dan wara li :

i) permezz ta` testment datat 9 ta` Diċembru 1992, magħmul min-Nutar Remigio Zammit Pace, (Dok A), Manwel Muscat innomina bħala eredi universali tiegħu lill-atturi fil-proprjeta` kollha tiegħu, inkluż porzjon indiviż ta` wieħed minn tmienja (1/8) tal-fond numru 3 fi Quarry Junction, Żurrieq li dan it-testatur kien wiret mingħand il-ġenituri tiegħu Giovanni u Angela Muscat (li jiġu n-nanniet tal-attur Nazzareno Muscat) skont testment datat 17 ta` Jannar 1957 redatt min-Nutar Nicola Said (Dok B), stante li fost l-assi ereditarji tagħhom kien hemm il-fond numru 3 fi Quarry Junction, Żurrieq li kien il-post tal-abitazzjoni tagħhom, kif jirriżulta mill-kopja tar-reġistru elettorali tal-1957 (Dok C) ;

ii) permezz ta` testment ieħor datat 9 ta` Diċembru 1992, magħmul min-Nutar Remigio Zammit Pace (Dok D), Vittorio Muscat innomina bħala eredi universali tiegħu lill-atturi fil-proprjeta` kollha tiegħu, inkluż porzjon indiviż ta` wieħed minn tmienja (1/8) tal-fond numru 3, fi Quarry Junction, Zurrieq li dan it-testatur kien wiret mingħand il-ġenituri tiegħu Giovanni u Angela Muscat (li jiġu n-nanniet tal-attur Nazzareno Muscat) skont testment datat 17 ta` Jannar 1957 redatt min-Nutar Nicola Said (Dok B), stante li fost l-assi ereditarji tagħhom kien hemm il-fond numru 3 fi Quarry Junction, Żurrieq li kien il-post tal-abitazzjoni tagħhom kif jirriżulta mill-kopja tar-reġistru elettorali tal-1957 (Dok C) ; u

iii) illi l-atturi wirtu wkoll bejniethom żewġ ishma ta` wieħed minn sitta u ħamsin (1/56) parti li z-zijiet tal-attur Manwel u Vittorio kienu wirtu mingħand oħthom Giuseppa xebba Muscat, peress li sehemha ta` wieħed minn tmien (1/8) porzjon li wirtet hi, inqasam indaqs fuq hutha wara li mietet intestata.

2. L-attur Nazzareno Muscat waħdu, huwa wkoll sid ta` żewġ porzjonijiet indiviżi tal-fond numru 3 gia` numru 7 fi Quarry Junction, Zurrieq u dan peress illi:

i) huwa wiret porzjon wieħed minn tmienja u tmenin (1/88) mingħand missieru Francesco Muscat, wara li d-defunt Francesco Muscat kien wiret is-sehem ta` wieħed minn tmienja fuq l-istess fond mingħand il-ġenituri tiegħu Giovanni u Angela Muscat skont testment datat 17 ta` Jannar 1957 redatt min-Nutar Nicola Said (Dok B), liema sehem imbagħad inqasam bejn l-attur u l-għaxar ħutu l-oħra wara li Francesco Muscat miet u ħalla ġidu kollu f`porzjonijiet indaqs lil uliedu kollha li huma ħdax, inkluż ukoll lattur Nazzareno Muscat.

ii) huwa wiret ukoll sehem ieħor, wkoll mingħand missieru Francesco Muscat, wara li sehem ta` wieħed minn tmienja spettanti lil oħt Francesco Muscat, u cioe` Giuseppa Muscat, xebba, mietet intestata u b`hekk sehemha ddevolva favur id-defunt missieru u s-sitt ħutu l-oħra (cioe` z-zijiet tal-attur), liema sehem imbagħad inqasam bejn l-attur u l-għaxar ħutu l-oħra kif spjegat fil-paragrafu preċedenti.

L-atturi allegaw li minkejja li fil-fehma tagħhom kienu għaldaqstant sidien ta` varji porzjonijiet indiviżi tal-fond numru 3 gia` numru 7 fi Quarry Junction, Zurrieq, il-konvenuti qed jitolbu l-iżgumbrament tal-istess atturi minn dan l-istess fond abbażi tal-allegazzjoni li l-fond qed ikun okkupat mill-atturi bla ebda titolu validu fil-liġi, mentri huwa ċar li l-atturi għandhom titolu ta` koproprjeta` fuq dan il-fond.

3. L-atturi talbu lill-Qorti sabiex tiddikjara li l-atturi għandhom titolu ta` koproprjeta` tal-fond numru 3 gia` numru 7 fi Quarry Junction, Zurrieq u għalhekk tiddikjara li l-konvenuti m`għandhom l-ebda dritt jitolbu l-iżgumbrament tal-atturi mill-fond imsemmi.

B. Sussegwentement, **fid-19 t'Ottubru 2010 ġew intavolati proċeduri kontra r-rikorrenti odjerni Rik 1058/10 fl-ismijiet Costantino Muscat pro et noe et vs Nazzareno Muscat et** permezz ta' liema ġie premess illi –

1. L-intimati huma l-uniċi werrieta ta` Emanuel u Victor aħwa Muscat li mietu fit-22 ta` Diċembru 1992 u 28 ta` Ottubru 1994 rispettivament, ulied ta` John u Angela miżżewġin Muscat;

2. Il-wirt ta` Emanuel Muscat huwa regolat minn testment datat 9 ta` Diċembru 1992 u ppubblikat fl-atti tan-nutar Dr. Remigio Żammit Pace filwaqt li l-wirt ta` Victor Muscat huwa regolat minn testment datat 9 ta` Diċembru 1992 u ppubblikat fl-atti tan-nutar Dr. Remigio Zammit Pace;

3. L-intimat Nazzareno Muscat huwa wkoll wieħed mill-werrieta ta` missieru Francis Muscat li miet fis-27 ta` April 1991, iben ta` John u Angela miżżewgin Muscat;

4. Angela Muscat mietet fis-17 ta` Marzu 1974 filwaqt li żewġha John Muscat miet fil-11 ta` Awwissu 1961 u kellhom tmint itfal, fosthom Emanuel, Victor u Francis aħwa Muscat;

5. Il-kontendenti għandhom kollha sehem mill-wirt ta` John u Angela miżżewġin Muscat li l-wirt tagħhom huwa regolat minn testment datat 17 ta` Jannar 1957 u ppubblikat fl-atti tan-nutar Dr. Nicola Said;

6. John u Angela miżżewġin Muscat kienu wkoll in forza ta` l-imsemmmi testment ħallew prelegat favur uliedhom Emanuel, Victor u Giuseppa aħwa

Muscat ir-razzett b`gardina miegħu li jinsab fil-limiti taż-Żurrieq fit-triq tal-Maċina kontrada tan-Niġret hekk ukoll imsejjaħ ta` Zitellu;

7. Premess illi l-wirt ta` John u Angela miżżewġin Muscat qatt ma nqasam u r-rikorrenti jridu li ssir il-qasma ta` dak kollu li hemm in komun inkluż ir-razzett u ġardina li kienet tħalliet bi prelegat lil Emanuel, Victor u Giuseppa aħwa Muscat;

8. Premess illi l-intimati debitament interpellati sabiex jersqu għall-qasma naqsu u għalhekk kellhom isiru dawn il-proċeduri.

9. L-atturi f'dik il-kawża talbu lill-Qorti sabiex :-

- Tillikwida l-assi konjugali ta` John u Angela miżżewgin Muscat.
- Tordna d-diviżjoni tal-assi f`żewġ porzjonijiet ugwali u tassenja waħda lill-assi partikolari ta` John Muscat u l-oħra lill-assi partikolari ta` Angela Muscat.
- Tillikwida l-assi partikolari ta` John Muscat u tiddikjaraha li tikkonsisti fil-porzjon tal-komunjoni tal-akkwisti lilu assenjata u f`dawk ilbeni li jirriżultaw waqt il-kawża.
- Tillikwida l-assi partikolari ta` Angela Muscat u tiddikjaraha tikkonsisti fil-porzjon tal-komunjoni tal-akkwisti lilha assenjata u f`dawk ilbeni li jirriżultaw waqt il-kawża.
- Tiddividi l-ġid bejn il-kontendenti skond il-kwota li kull wieħed mill-partijiet jiġi ddikjarat li għandu dritt għaliha.

- Tiddividi r-razzett b`ġardina miegħu li jinsab fil-limiti taż-Żurrieq fit-triq tal-Macina kontrada Tan-Nigret hekk ukoll imsejjaħ ta` Zitellu, bejn l-intimati bħala werrieta ta` Emanuel u Victor aħwa Muscat, u rrikorrenti bħala l-werrieta ta` Giuseppa Muscat u l-werrieta wkoll ta` Francis Muscat, minn liema wirt l-intimat għandu sehem ukoll.

- Tinnomina, jekk ikun hemm bzonn, perit tekniku għal finijiet ta` likwidazzjoni u tħejjija ta` pjan ta` diviżjoni.

- Tinnomina nutar sabiex jirċievi u jippubblika l-att opportun u kuratur għall-eventwali kontumaċi.

- Tordna l-bejgħ b`liċitazzjoni ta` dak kollu li m`huwiex kommodament diviżibbli, bl-ammissjoni ta` oblaturi estraneji.

Ċ. Kemm il-proċeduri Rik 1211/11 kif ukoll il-proċeduri Rik 1058/10 ġew assenjati lill-Imħallef Joseph Zammit McKeon.

D. Il-proċeduri Rik 1211/11 ġew deċiżi fl-14 ta' Lulju 2016[6] u l-Qorti ċaħdet it-talbiet attriċi. Ir-rikorrenti odjerni appellaw mis-sentenza[7] liema appell għadu mhux appuntat għas-smiegħ.

---

[6] Fol 14 et seq
[7] Fol 154 et seq

E. In segwitu għal dik is-sentenza, r-rikorrenti odjerni ntavolaw rikors fl-atti tal-proċeduri Rik 1058/10[8] fejn talbu r-rikuża tal-Imħallef sedenti. Dan wara li ppremettew li l-mertu kollu tal-kawża deċiża Rik 1211/11 kien sabiex huma, r-rikorrenti odjerni, jiġu dikjarati koproprjetarji ta' mmobbli derivanti mill-wirt tal-antenati ta' Nazzareno Muscat. Dik it-talba kienet opposta mill-konvenuti f'dawk il-proċeduri, liema persuni huma atturi fil-kawża Rik 1058/10. Fir-rikors in kwistjoni r-rikorrenti odjerni komplew jargumentaw li bis-sentenza tal-14 ta' Lulju 2016, it-talbiet tagħhom ġew miċħuda u kwindi sar pronunzjament dwar id-drittijiet proprjetarji tal-partijiet fir-rigward ta' mmobbli formanti parti mill-eredita' li kienet qegħda tiġi diviża permezz tal-proċeduri Rik 1058/10.

F. **Fid-digriet tal-31 t'Ottubru 2016 fil-kawża Rik Nru 1058/2010 fl-ismijiet *Costantino Muscat et kontra Nazzareno Muscat et*** l-Imħallef sedenti għamel is-segwenti kunsiderazzjonijiet –

"VI. Dritt

Il-konvenuti qegħdin jitolbu r-rikuża tal-Imħallef sedenti abbażi tal-Art 734(1)(d) tal-Kap 12. Id-disposiżżjoni hija komposta minn żewġ sub-paragrafi u proviso. Is-sub-paragrafu (i) igħid :-

Jekk ikun ta l-parir tiegħu, ittratta quddiem il-qorti jew kiteb dwar il-kawża jew dwar kull ħaġa li għandha x`taqsam mal-kawża jew tiddependi minnha.

Huwa evidenti li s-sub-paragrafu (i) mhux applikabbli għall-każ tallum – kif irrimarka d-difensur tal-konvenuti waqt it-trattazzjoni tar-rikors.

[8] Fol 54 et seq

Is-sub-paragrafu (ii) igħid :-

jekk il-kawża kienet ġa ġiet quddiemu bħala imħallef jew arbitru :

Iżda dan ma jgħoddx għal deċiżjoni, mogħtija mill-imħallef, meta ma tkunx qatgħet definitivament il-meritu fil-kwistjoni bejn il-partijiet, u lanqas għal sentenza li teħles ab observantia.

Il-konvenuti qegħdin isostnu t-talba tagħhom abbażi tas-sub-paragrafu (ii).

VII. Ġurisprudenza

Dwar l-Art 734(1)(d)(ii) tal-Kap 12, kien rilevat fis-sentenza li tat il-Qorti tal-Appell fis-6 ta` Novembru 1967 fil-kawża "Carmelo Gauci vs Giorgio Gatt et" illi :-

"Ġie dejjem ritenut illi l-każijiet li fihom Imħallef jista` jastjeni jew jiġi rikużat huma dawk biss tassattivament imsemmija fl-imsemmi artikolu. Ġie wkoll dejjem ritenut illi l-kliem "il-kawża" fid-disposizzjoni hawn fuq ċitata jirriferixxu għall-istess kawża li fiha tkun ingħatat id-deċiżjoni preċedenti …

Imħallef jista` jiġi rikużat f`kawża meta din tkun ġa ġiet quddiemu bħala Imħallef. Iżda d-deċiżjoni tiegħu f`dik il-kawża trid tkun tinvolvi l-istess meritu f`liema huwa ġa ppresjeda. Jekk il-mertu jkun differenti l-espressjoni da parti tal-imħallef ta` opinjoni dwar il-provi miġbura mill-parti fil-kawża preċedenti ma tassoġġettahx għall-possibilita` ta` rikuża."

Fis-sentenza li tat fil-15 ta` Marzu 1996 fil-kawża "Dr Alfred Mifsud vs Onor Prim` Ministru et" il-Qorti Kostituzzjonali qalet hekk dwar listess disposizzjoni:-

Kif osservat mill-Imħallef Xuereb fis-sentenza 'Caruana vs De Piro' (15 ta` Mejju 1889 a Vol XII p.241) l-użu fil-liġi tal-kelma 'kawża' preċeduta mill-artikolu determinattiv ('il-kawża') juri li l-liġi kkontemplat kawża determinata li ma tistax tkun ħlief il-kawża pendenti, molto piu` in vista tal-kliem spjegattivi aġġunti mil-liġi riferibbilment għal-limitazzjoni tal-każijiet ta` rikuża għall-Imħallef li jkun 'qata' definittivament l-mertu tal-kwistjoni bejn il-partijiet … (enfasi u sottolinear ta` din il-qorti).

Fil-provvediment li tat fis-17 ta` Novembru 2014 fil-kawża "L-Imħallef Dottor Carmelo sive Lino Farrugia Sacco vs L-Onorevoli Prim Ministru et" il-Qorti Kostituzzjonali qalet hekk :-

9. Illi tabilħaqq ir-raġunijiet li għalihom ġudikant jista` jiġi rikużat milli jkompli jisma` kawża huma biss dawk li l-liġi nnfisha ssemmi u, f`każijiet eċċezzjonali, raġunijiet oħrajn serji li jwasslu bħala xierqa u f`posthom ("conveniente") tali astensjoni jew rikuża. L-istitut tar-rikuża jew tal-astensjoni huwa maħsub biex iħares l-aħjar interessi tal-ġustizzja …

10. Illi minbarra dan, l-istitut tar-rikuża jew l-astensjoni tal-ġudikant jinbena fuq il-presuppost li l-ġudikant li quddiemu titressaq kawża la huwa parzjali u lanqas korrott u li fuq kollox huwa –dmir tiegħu u mhux sempliċi privileġġ jew favur li huwa jisma` u jaqta` kull kawża li titressaq quddiemu. U l-fatt waħdu li l-liġi nnfisha tagħti lil dak il-ġudikant is-setgħa li jqis jekk għandux jilqa` jew le talba biex jastjeni mis-smigħ ta` kawża ma ġġibx lil dak il-ġudikant daqslikieku sar waħda mill-partijiet fil-kawża ;

11. Illi d-disposizzjoni tal-Art 734(1)(d) tal-Kap 12 tgħodd għall-każ fejn l-istess kawża terġa` titqiegħed quddiem il-ġudikant rikużat wara li kien ta sentenza fl-istess kawża, imma ma tgħoddx fejn dik is-sentenza tkun qatgħet impar parti mill-mertu u tkun għadha quddiemu biex jiddeċiedi talbiet oħrajn fil-mertu tal-istess kawża ;

12. Illi dik id-disposizzjoni ma tgħoddx fejn id-deċiżjoni mogħtija ma tkunx qatgħet definittivament il-mertu tal-kawża u lanqas fejn il-kitba dwar il-kawża ma tkunx messet il-qalba fil-mertu tal-kwestjoni nvoluta ;

13. Illi l-enunċjazzjoni ta` prinċipji legali minn Qorti f`sentenza tagħha bla ma tkun għaddiet biex tapplika dawk il-prinċipji fil-kawża li jkollha quddiemha ma titqiesx bħala raġuni tajba biżżejjed biex iġġib fis-seħħ it-tħaddim tal-Artikolu 734(1)(d)(ii) tal-Kodiċi Proċedurali ;

…

17. Illi mill-banda l-oħra l-fatt li ġudikant titressaq quddiemu kwestjoni legali f`kawża li dwarha jkun diġa` ta deċiżjoni tiegħu f`kawża oħra ma jġibx b`daqshekk raġuni tajba biex dak il-ġudikant jastjeni jew ikun rikużat milli jkompli jisma` l-kawża ta` wara. Fl-ewwel lok, kull deċiżjoni tiddependi mhux biss mill-prinċipji legali imma wkoll mill-fatti u ċ-ċirkostanzi partikolari li jsawru l-każ ; fit-tieni lok, il-fehma li ġudikant ikun wera f`deciżjoni tiegħu ta` qabel tista` tieħu xejra oħra fid-dawl ta` argumenti ġodda li jistgħu jitressqu quddiemha jew fid-dawl ta` żviluppi ġurisprudenzjali jew dottrinali li jkunu seħħew minn dakinhar li kienet ingħatat id-deċiżjoni ta` qabel (enfasi ta` din il-qorti).

VIII. Konsiderazzjonijiet ta` din il-Qorti

Dak illi wassal lill-konvenuti sabiex jippreżentaw ir-rikors tagħhom hija s-sentenza li tat din il-Qorti kif presjeduta fl-14 ta` Lulju 2016 fil-kawża fl-ismijiet Nazzareno Muscat et vs Mariano Farrugia et (Rik. Gur. Nru. 1211/2011). Minn din is-sentenza sar appell, liema appell qiegħed jistenna d-data tal-ewwel appuntament tas-smigħ.

Wara li qieset b`reqqa l-argumenti tal-konvenuti, din il-Qorti tagħmel dawn il-konsiderazzjonijiet :-

1) Għalkemm xi wħud mill-partijiet fil-kawża bin-nru. 1211/2011 huma wkoll partijiet fil-kawża tal-lum, il-mertu tal-kawża bin-nru. 1211/2011 huwa divers minn dak tal-kawża tal-lum kif jirriżulta anke iċtu oċuli mill-premessi u mit-talbiet taż-żewġ kawżi.

2) Fid-deċizjoni li ngħatat fil-kawża bin-nru 1211/2011 ma hemmx riferenza għall-kawża tal-lum.

3) Is-sitwazzjoni prospettata mill-konvenuti, u mfissra mid-difensur tagħhom waqt it-trattazzjoni tar-rikors, mhijiex tassattivament inkluża fid-disposizzjoni ċitata mill-konvenuti in sostenn tal-pretensjoni tagħhom.

4) Id-deċizjoni fil-kawża bin-nru 1211/2011 bl-ebda mod ma tinċidi fuq il-mertu tal-kawża tal-lum.

5) Ladarba l-mertu tal-kawża bin-nru 1211/2011 huwa divers minn dik tal-lum, l-apprezzament tal-provi li sar f`dik il-kawża ma jistax jinċidi fuq il-kawża tal-lum.

6) Għall-fini tar-rikors tagħhom, il-konvenuti mhux jilmentaw dwar xi deċizjoni li diġa` tat din il-Qorti fil-kawża tal-lum, iżda qegħdin jilmentaw dwar deċizjoni oħra li ngħatat f`kawża oħra. Dak mhux biżżejjed biex isostni talba għar-rikuża.

7) L-Imħallef sedenti għadu ma tax deciżjoni finali dwar il-mertu tal-kawża tal-lum.

8) Tal-lum mhuwiex każ fejn l-istess kawza tpoġġiet mill-ġdid quddiem l-istess Imħallef sedenti wara li ngħatat sentenza fl-istess kawża u dwar l-istess mertu.

Provvediment

Għar-raġunijiet kollha premessi, il-Qorti qegħda tiċħad it-talba tal-konvenuti kif dedotta fir-rikors tagħhom tat-13 ta` Settembru 2016.

L-ispejjeż relatati ma` dan il-provvediment għandhom jitħallsu mill-konvenuti.

Tordna li l-kawza tibqa` tinstema` minn din il-Qorti hekk kif presjeduta."

Ġ. Wara l-għoti tad-digriet surreferit, ir-rikorrenti ntavolaw il-proċeduri odjerni filwaqt li l-proċeduri Rik 1058/10 ġew differiti *sine die* u riappuntabbli wara li l-kawża odjerna tgħaddi in ġudikat.

Ikkunsidrat:

Fl-ewwel lok il-Qorti jidhrilha opportun li tindirizza **mit-tieni sas-seba' eċċezzjoni tal-intimat Avukat Ġenerali**.

Fil-fehma tal-Qorti dawn l-eċċezzjonijiet mhumhiex ġustifikati.

Il-bażi tal-azzjoni odjerna tiskatta minn allegata nuqqas ta' ndipendenza u mparzjalita' tal-Qorti fil-kawża Rik 1058/10, liema kunċett jifforma parti ntegrali mill-prinċipju ta' smiegħ xieraq, dritt li huwa garantit lill-partijiet permezz tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni.

Għalhekk il-lanjanza tar-rikorrenti taqa' fil-parametri tat-tħaddim ta' dawn iż-żewġ artikoli msemmija.

Huwa kristalizzat fil-ġurisprudenza li hemm lok ta' stħarriġ ta' lment kostituzzjonali anke meta l-proċeduri ordinarji jkunu għadhom mhux konklużi u dan f'ċirkustanzi fejn titqies reali u imminenti l-lamentela li drittijiet fundamentali ikunu nkisru jew x'aktarx ser jinkisru.

Fil-każ kostituzzjonali **Av.Larry Formosa noe vs Avukat Ġenerali deċiż fit-30 t'April 2019** saret rassenja estensiva ta' ġurisprudenza in materja li dwarha l-konklużjoni tal-Qorti kienet hekk -

"Dan premess, il-prinċipju li jemerġi minn din il-ġurisprudenza huwa li meta l-proċeduri jkunu għadhom ma ntemmewx u ma jkunx għadu magħruf kif ir-rikorrent ser jiġi allegatament żvantaġġjat, il-proċeduri kostituzzjonali jkunu intempestivi. Ilment waqt li l-proċeduri jkunu għadhom pendenti jkun jista`

jitqies, meta d-dritt lamentat jkun x`aktarx ser jiġi miksur iżda l-ksur ravviżat irid ikun wieħed reali u imminenti."

Fil-ktieb tagħha **A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights**[9], l-awtriċi Karen Reid ikkumentat li –

'While the conformity of a trial with the requirements of Article 6 must be assessed on the basis of the trial as a whole, a particular incident may assume such importance as to constitute a decisive factor in the general appraisal of the trial overall'.

Fil-kuntest tal-mertu tal-proċeduri odjerni l-Qorti hija tal-fehma li talba għall-iskrutinju dwar l-indipendenza u l-imparzjalita' ta' ġudikant tassumi mportanza tali li timmerita li tiġi ndirizzata anke jekk il-kawża tkun għadha pendenti u dan sabiex jiġi assikurat li d-dritt fundamentali għal smiegħ xieraq fil-bqija tal-proċess ġudizzjarju ma jiġix preġudikat. Tqies fil-fatt li dan l-ilment jolqot il-fundament ta' l-andament ta' kawza rrelevanti mill-istadju li tkun wasslet fiha.

Għalhekk dawn l-eċċezzjonijiet tal-intimat Avukat Ġenerali sejrin jiġu miċħuda.

Imiss għalhekk jiġi trattat il-mertu tal-kawża.

L-ewwel talba tar-rikorrenti hija sabiex l-artikolu 738 tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta jiġi dikjarat li vvjola d-drittijiet fundamentali tagħhom kif protetti bl-

[9] It-tielet Edizzjoni paġna 70

artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni u anke d-dritt fundamentali tagħhom għal rimedju effettiv kif protett bl-artikolu 13 tal-Konvenjoni. Dan kollu b'referenza għall-kawża Rik Nru 1058/10.

It-tieni talba tar-rikorrenti hija sabiex proprju d-digriet innifsu taċ-ċaħda tar-rikuża tal-Imħallef Zammit McKeon jiġi dikjarat leżiv tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti a bażi tal-artikoli appena ċitati.

L-artikolu 738 (1) tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta jipprovdi hekk -

"Meta l-qorti hija kkostitwita minn imħallef wieħed u kontra dan l-imħallef tiġi mogħtija l-eċċezzjoni ta' rikuża, għandu jiddeċidi huwa nnifsu fuq ir-raġunijiet tal-eċċezzjoni, u kontra din id-deċiżjoni ma jingħatax appell, u, jew jastjeni ruħu u jiddigrieta li hemm lok għas-surroga ta' mħallef ieħor, inkella jissokta jisma' l-kawża, skont kif ikun iddeċida."

L-artikolu 39 (2) tal-Kostituzzjoni jipprovdi li –

"Kull qorti jew awtorità oħra ġudikanti mwaqqfa b'liġi għad-deċiżjoni dwar l-eżistenza jew l-estensjoni ta' drittijiet jew obbligi ċivili għandha tkun indipendenti u imparzjali; u meta l-proċeduri għal deċiżjoni bħal dik huma mibdija minn xi persuna quddiem qorti jew awtorità oħra ġudikanti bħal dik, il-każ għandu jiġi mogħti smigħ xieraq għeluq żmien raġonevoli."

L-artikolu 6 (1) tal-Konvenzjoni jipprovdi li -

"Fid-deċiżjoni tad-drittijiet ċivili u tal-obbligi tiegħu jew ta' xi akkuża kriminali kontra tiegħu, kulħadd huwa ntitolat għal smigħ imparzjali u pubbliku fi żmien

raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'liġi. Is-sentenza għandha tingħata pubblikament iżda l-istampa u l-pubbliku jista' jiġi eskluż mill-proċeduri kollha jew minn parti minnhom fl-interess tal-morali, tal-ordni pubbliku jew tas-sigurtà nazzjonali f'soċjetà demokratika, meta l-interessi tal-minuri jew il-protezzjoni tal-ħajja privata tal-partijiet hekk teħtieġ, jew safejn ikun rigorożament meħtieġ fil-fehma tal-qorti f'ċirkostanzi speċjali meta l-pubbliċità tista' tippreġudika l-interessi tal-ġustizzja."

Hija opportuna analiżi tal-ġurisprudenza in materja.

Fil-każ **Carmen Grixti vs Ivan Grixti deċiż fis-6 ta' Frar 2020 u konfermat mill-Qorti Kostituzzjonali fl-20 ta' Lulju 2020** il-Qorti qalet hekk -

*"Illi fil-kliem l-awturi **Harris, O'Boyle & Warbrick** fil-ktieb **Law of the European Convention on Human Rights**, "Impartiality" means lack of prejudice or bias. To satisfy the requirement, the tribunal must comply with both a subjective and an objective test: The existence of impartiality for the purpose of Article 6 (1) must be determined according to a subjective test, that is on the basis of the personal conviction of a particular judge in a given case, and also according to an objective test, that is ascertaining whether the judge offered guarantees sufficient to exclude any legitimate doubt in this respect".*

*Fil-pubblikazzjoni **Human Rights in the Administration of Justice: A Manual on Human Rights for Judges, Prosecutors and Lawyers** (pubblikazzjoni tan-Nazzjonijiet Uniti) insibu illi 'As to the requirement of impartiality in article 6 (1) of the European Convention on Human Rights, the European Court of Human Rights has consistently ruled that it has two requirements, namely, one subjective and one objective requirement. In the first place, "the tribunal must be subjectively impartial", in that "no member of the tribunal should hold any personal prejudice or bias", and this personal "impartiality is presumed unless there is evidence to the contrary". Secondly, "the tribunal must also be impartial*

from an objective viewpoint", in that "it must offer guarantees to exclude any legitimate doubt in this respect".

Fis-sentenza fl-ismijiet ***Nadine Bonnici vs. Avukat Generali et*** *(Rik Kost 67/2012AE) deċiża minn din il-Qorti diversament preseduta fl-4 ta' Marzu 2013 (mhux appellata) ġie osservat illi -*

*L-imparzjalita' ta' qorti skond l-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni, normalment tfisser nuqqas ta' pregudizzju jew bias; "There are two tests for assessing whether a tribunal is impartial: the first consists in seeking to determine a particular judge's personal conviction or interest in a given case and the second is ascertaining whether the judge offered guarantees sufficient to exclude any legitimate doubt in this respect...... As to the second test, when applied to a body sitting as a bench, it means determining whether, quite apart from the personal conduct of any of the members of that body, there are ascertainable facts which may raise doubts as to its impartiality. In this respect even appearances may be of some importance. It follows that when it is being decided whether in a given case there is a legitimate reason to fear that a particular body lacks impartiality, the standpoint of those claiming that it is not impartial is important but not decisive. What is decisive is whether the fear can be held to be objectively justified." (****Lindon Otchakovskylaurens and July v France*** *deciza fit-22 ta' Ottubru 2007 mill-Qorti Ewropeja ghad-Drittijiet Umani).*

Għal dak li jikkonċerna t-test soġġettiv, f'dan il-każ ma saret l-ebda allegazzjoni li fil-kawza 961/2011 "...... the personal conviction of a judge ..... raises doubts about his or her independence or impartiality. The judge's lack of bias is presumed unless there is evidence to the contrary.........".

L-istitut tar-rikuża jew l-astensjoni tal-ġudikant jinbena fuq il-presuppost li l-ġudikant li quddiemu titressaq kawża huwa imparzjali u li huwa d-dmir tiegħu u

mhux sempliċi privileġġ jew favur li huwa jisma' u jaqta' kull kawża li titressaq quddiemu.

F'dan ir-rigward tajjeb jingħad li biex raġuni twassal għall-astensjoni jew għar-rikuża ta' ġudikant din trid tkun waħda konkreta u mhux biss mistħajla. B'mod partikolari ingħad li "il-liġi ma tridx li, sempliċement għax parti jew oħra f'kawża 'tħoss' jew 'jidhrilha' li ġudikant jista' jkun parzjali, allura dak il-ġudikant għandu ma jiħux konjizzjoni ta' dik il-kawża. Apparti l-obbligu li l-liġi timponi fuq il-ġudikant li joqgħod f'kull kawża li tiġi lilu assenjata skond il-liġi u li jastjeni jew jilqa' l-eċċezzjoni tar-rikuża fil-każijiet biss fejn ikun legalment ġustifikat li huwa ma jkomplix jieħu konjizzjoni ta' dik il-kawża, mhux kull 'ħsieb' ta' parzjalita' li jista' talvolta jgħaddi minn moħħ parti jew oħra, jista' jingħad li huwa 'oġġettivament ġustifikat'. It-test oġġettiv ta' l-imparzjalita', anke kif mifhum mill-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem jirrikjedi li jkun hemm bażi oġġettivament riskontrabbli.

L-aġġudikant bil-ġurament tal-ħatra tiegħu jiggarantixxi l-imparzjalità u l-indipendenza li jsawru id-dritt għas-smigħ xieraq u għalhekk jeżistu dawk is-salvagwardji meħtieġa fil-mod kif ikun appuntat l-aġġudikant u fil-mod ta' kif għandu jmexxi l-proċeduri."

Fil-każ **Crystal Finance Investements Ltd vs Avukat Ġenerali et deċiż fil-31 t'Ottubru 2019** il-Qorti għamlet rassenja tal-ġurisprudenza in materja -

"Fil-kaz ***RAMOS NUNES DE CARVALHO E SÁ vs PORTUGAL*** *deċiża mill-Grand Chamber tal-Qorti Ewropeja ghad-Drittijiet tal-Bniedem fis-6 ta' Novembru 2018, il-Qorti kellha dan xi tgħid dwar ilmenti simili għal dawk tas-socjeta' rikorrenti:*

145. The Court reiterates that impartiality normally denotes the absence of prejudice or bias and its existence or otherwise can be tested in various ways. According to the Court's settled case-law, the existence of impartiality for the purposes of Article 6 § 1 must be determined according to a subjective test where regard must be had to the personal conviction and behaviour of a particular judge, that is, whether the judge held any personal prejudice or bias in a given case; and also according to an objective test, that is to say by ascertaining whether the tribunal itself and, among other aspects, its composition, offered sufficient guarantees to exclude any legitimate doubt in respect of its impartiality (see, for example, Kyprianou v. Cyprus [GC], no. 73797/01, § 118, ECHR 2005-XIII, and Micallef v. Malta [GC], no. 17056/06, § 93, ECHR 2009).

146. In the vast majority of cases raising impartiality issues, the Court has focused on the objective test (see Micallef, cited above, § 95, and Morice v. France [GC], no. 29369/10, § 75, 23 April 2015). However, there is no watertight division between subjective and objective impartiality since the conduct of a judge may not only prompt objectively held misgivings as to impartiality from the point of view of the external observer (objective test) but may also go to the issue of his or her personal conviction (subjective test) (see Kyprianou, cited above, § 119). Thus, in some cases where it may be difficult to procure evidence with which to rebut the presumption of the judge's subjective impartiality, the requirement of objective impartiality provides a 22 further important guarantee (see Pullar v. the United Kingdom, 10 June 1996, § 32, Reports 1996-III).

147. As to the objective test, it must be determined whether, quite apart from the judge's conduct, there are ascertainable facts which may raise doubts as to his or her impartiality. This implies that, in deciding whether in a given case there is a legitimate reason to fear that a particular judge or a body sitting as a bench lacks impartiality, the standpoint of the person concerned is important but not

decisive. What is decisive is whether this fear can be held to be objectively justified (see Micallef, cited above, § 96, and Morice, cited above, § 76).

148. The objective test mostly concerns hierarchical or other links between the judge and other protagonists in the proceedings (see Micallef, cited above, § 97). It must therefore be decided in each individual case whether the relationship in question is of such a nature and degree as to indicate a lack of impartiality on the part of the tribunal (see Pullar, cited above, § 38).

149. In this connection even appearances may be of a certain importance or, in other words, "justice must not only be done, it must also be seen to be done" (see De Cubber v. Belgium, 26 October 1984, § 26, Series A no. 86). What is at stake is the confidence which the courts in a democratic society must inspire in the public. Thus, any judge in respect of whom there is a legitimate reason to fear a lack of impartiality must withdraw (see Castillo Algar v. Spain, 28 October 1998, § 45, Reports 1998-VIII, and Micallef, cited above, § 98).

150. The concepts of independence and objective impartiality are closely linked and, depending on the circumstances, may require joint examination (see Sacilor-Lormines v. France, no. 65411/01, § 62, ECHR 2006-XIII)."

Fl-isfond tal-ġurisprudenza suċċitata l-Qorti tagħmel is-segwenti osservazzjonijiet għall-fini tal-każ odjern -

1. Bħala fatt, kull ġudikant minn żmien għal żmien jiġu assenjati lilu kawżi b'mertu simili, kawżi bi prinċipji legali simili u kawżi bejn l-istess partijiet. Fil-fatt l-istess liġi, għall ekonmija tal-ġudizzju trid li kawzi b'mertu simili jinstemgħu mill-istess ġudikant, ergo l-konessjoni tal-kawżi[10].

[10] Artikolu 793 tal-Kap 16

2. Huwa l-obbligu tal-ġudikant - kif dettat mill-liġi fl-artikoli 733 et seq tal-Kap 12 - li jippresjedi fil-kawżi assenjati lilu ħlief f'dawk iċ-ċirkustanzi limitati u stabbiliti mill-istess liġi fejn huwa jista' jastjeni jew jiġi rikużat mill-każ. B'hekk mhux kull preokkupazzjoni jew dubju ta' xi parti dwar l-imparzjalita' o meno ta' ġudikant hija ġustifikata peress li din jeħtieġ li tkun oġġettivament ġustifikata.

3. Ħarsa lejn il-proċeduri Rik 1058/10 u Rik 1058/10 turi li uħud biss mill-kontendenti huma komuni fiż-żewġ kawżi. Filwaqt li r-rikorrenti odjerni huma atturi fil-kawża Rik 1211/11, huma jinsabu mħarrka bħala konvenuti fil-kawża Rik 1058/10. Il-kawża Rik 1211/11 ġiet intavolata mill-konjuġi Muscat kontra Mariano, Publius u Joseph Farrugia; filwaqt li l-kawża Rik 1058/10 ġiet intavolata mill-persuni kollha li ġew kjamati in kawża fil-proċeduri odjerni. B'hekk il-maġġor parti tal-partijiet involuti mhumhiex komuni għaż-żewġ kawżi. Imbagħad għal dak li jirrigwarda l-mertu, dan ċertament mhuwhiex l-istess. Il-kawża Rik 1211/11 titlob dikjarazzjoni li l-atturi għandhom titolu ta' komproprjeta' ta' fond fiż-Żurrieq. Minn naħa l-oħra l-kawża Rik 1058/10 titratta talba għad-diviżjoni ta' wirt ta' żewġ persuni. B'hekk l-eżitu ta' kawża waħda ma jimpinġix fuq l-oħra u tant hu hekk li ż-żewġ kawżi ma kinux mexjin flimkien fis-smiegħ. Il-kawża Rik 1211/11 hija deċiża mill-prim istanza u tinsab fl-istadju tal-appell filwaqt li l-kawża Rik 1058/10 għadha pendenti quddiem l-ewwel qorti.

Huwa f'dan il-kwadru li l-Qorti sejra tevalwa l-prinċipji ta' drittijiet fundamentali applikabbli.

3. L-awturi Harris, O'Boyle & Warbrick jikkummentaw hekk fil-ktieb tagħhom *Law of the European Convention on Human Rights*[11] -

[11] It-tieni Edizzjoni paġna 293

"As to a judge sitting in two related cases, a judge may participate in related civil and/or criminal cases concerning the applicant without this in itself raising a legitimate doubt as to his impartiality."

Fil-każ suċċitat **Crystal Finance Investements Ltd vs Avukat Ġenerali et** is-socjeta' rikorrenti kienet rinfaċċjata b'diversi kawżi kontra tagħha quddiem l-Arbitru tas-Servizzi Finanzjarji, li lkoll ġew deċiżi kontra tagħha, u li minnhom hija appellat quddiem il-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri). L-appelli kollha tas-soċjeta' rikorrenti ġew assenjati lill-Imħallef Anthony Ellul, illi sa dak iz-zmien kien l-unika ġudikant bid-dmir li jisma' l-appelli ġenerali. Wara li l-Imħallef imsemmi ddeċieda l-ewwel appell tas-soċjeta' rikorrenti, li ġie miċħud, l-istess soċjeta' ntavolat il-kawża kostituzzjonali surreferita. Fiha fost oħrajn ilmentat mill-fatt li, ladarba l-Imħallef Anthony Ellul diġa' kien iddeċieda appell fil-konfront tas-socjeta' rikorrenti - anke jekk il-mertu ma kienx marbut mal-appelli rimanenti quddiem l-istess Imħallef – allura l-ġudikant in kwistjoni ma setax jibqa' meqjus bħala Qorti imparzjali fil-kuntest tad-dritt għal smiegħ xieraq.

Il-Qorti f'dik il-kawża rreaġixxiet bis-segwenti kunsiderazzjonijiet -

"36. Ikkunsidrat dana t-tagħlim kollu kif fuq ippreżentat u l-prinċipji kollha kif fuq enunċjati, il-Qorti ma tistax ma tasalx għall-konklużjoni illi l-ilmenti kollha mqajjma mis-socjeta' rikorrenti huma kollha mhux mistħoqqha jew gustifikati.

37. Jingħad, l-ewwel u qabel kollox, illi fil-kawżi kollha illi qed jinstemgħu quddiem l-Imħallef Anthony Ellul fejn l-appellanti hija s-soċjeta' rikorrenti, il-fattispecje tal-kaz kif ukoll il-persuni li favur tagħhom ġie deċiż il-każ mill-Arbitru ghas-Servizzi Finanzjarji huma totalment differenti, u l-unika ħaġa simili

illi jista' jkun hemm huma l-prinċipji legali illi ser jiġu dibattiti quddiem tali Ġudikant, ossija kwistjoni dwar ġurisdizzjoni tal-Arbitru u n-natura tas-servizz reż mis-soċjeta' rikorrenti lill-klijenti tagħha, sussegwentement, rikorrenti f'kawżi illi huma ntavolaw kontra s-soċjeta' rikorrenti odjerna quddiem l-Arbitru u li ġew lkoll deċiżi kontra l-istess soċjetà rikorrenti.

38. Jirriżulta ċar, għalhekk, illi huma biss il-prinċipji legali li baqgħu l-istess, liema prinċipji huma naturalment soġġetti għall-prova tal-fatti f'kull każ, u li għalhekk jagħmel kull każ separat u distint minn xulxin. Tenut kont tal-fatt illi l-Qorti Ewropeja għad-Drittijiet tal-Bniedem ma qisetx li neċessarjament seta' kien hemm vjolazzjoni tal-Artikolu 6(1) meta każ jerġa' jintbagħat quddiem l-istess Ġudikant biex jiddeċidieh mill-ġdid wara d-deċiżjoni oriġinali tiegħu ġiet imħassra (Ringeisen), ċertament ma jista' qatt jinstab vjolazzjoni tal-Artikolu 6(1) jekk Ġudikant jisma każ dwar prinċipji legali ġia' minnu diskussi u deċiżi iżda in konnessjoni ma' fattispceje ta' kaz differenti u partijiet totalment differenti!"

Jiġi puntwalizzat kif ingħad, li fil-każ odjern, uħud mill-partijiet huma l-istess imma l-maġġoranza huma differenti u kwindi l-prinċipji msemmija huma xorta applikabbli.

4. Fir-rigward tal-ilment tar-rikorrenti dwar l-artikolu 738 (1) tal-Kap 12 il-Qorti Kostituzzjonali fil-każ **Sharon Rose Roche vs Avukat Ġenerali et deċiż fid-29 ta' Marzu 2019** qalet hekk –

"9. Il-pern tal-kwistjoni li din il-qorti ġiet mitluba tiddetermina bl-appell tal-attriċi huwa dan: kien hemm jew ma kienx hemm ksur tad-dritt fondamentali għas-smigħ xieraq tagħha meta l-imħallfin fil-Qorti tal-Appell iddeċidew li

jiċħdu t-talba għar-rikuża tagħhom stess, u dan mingħajr dritt ta' appell minn dan id-digriet?

10. Wara li fliet l-atti tal-proċess, din il-qorti hija tal-fehma illi l-argument tal-attriċi appellanti huwa fattwalment u legalment insostenibbli. Fl-ewwel lok, din il-qorti ma taqbel xejn mal-argument tal-attriċi li "l-Artikolu 738 (2) tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta huwa lesiv tal-dana a bażi tal-prinċipju fundamentali ta' "nemo judex in causa propria." Imħallef li jiddeċiedi dwar ir-rikuża tiegħu m'huwiex "parti fil-kawża" u lanqas ma jista' jitqies bħala "persuna li għandha interess fl-istess kawża." Wara li jkun hemm rikors għar-rikuża tiegħu, l-obbligu tiegħu huwa biss wieħed proċesswali - li jara li jastjeni jew ma jastjenix mill-kawża in kwistjoni wara li jara jekk jeżistux raġunijiet fil-liġi għal tali astensjoni. Il-fatt li jieħu sehem fid-deċiżjoni dwar eċċezzjoni ta' rikuża tiegħu, għalhekk, ma jnaqqasx mill-indipendenza jew l-imparzjalita' tiegħu. Bil-kuntrarju, ħadd aħjar mill-imħallfin in kwistjoni ma jista' jiddeċiedi jekk humiex milquta minn kunflitt ta' interess.

11. Dan il-prinċipju fil-fatt ġie ribadit fis-sentenza mogħtija minn din il-qorti (diversament presjeduta) fil-5 ta' Ottubru 2001 fl-ismijiet Onorevoli Imħallef Dottor Anton Depasquale LL.D. v. Avukat Ġenerali fejn qalet hekk:

»Hu dmir ta' ġudikant li jiddeċiedi kawża u mhux xi vantaġġ jew privileġġ; jekk ikun hemm vantaġġ jew privileġġ, dan hu li jirrendi l-ġudikant parti fil-kawża. La huwa mhux ser jirbaħ u mhux ser jitlef billi jkun jew ma jkunx jagħmel parti minn tribunal, m'għandu ebda interess personali jekk ikompliex jisma' l-kawża jew jastjeni ruħu.

»Għalhekk imħallef li ngħata l-poter in ġenerali mill-liġi li jiddeċiedi hu stess jekk għandux jkompli jisma' jew le kawża, mhix, per se, raġuni li tagħmlu parti fil-kawża. Hu m'għandu ebda interess personali li jisma' l-kawża imma l-interess tiegħu hu biss wieħed proċesswali li jara li ma jastjenix u ma jilqax eċċezzjoni

tar-rikuża "ove non concorra qualcuno dei motivi stabiliti dalla legge" Mortara. Altrimenti b'sempliċi eċċezzjoni ta' rikuża jintgħażlu minn parti jew mill-oħra l-imħallfin li għandhom jisimgħu kawża partikolari.

*»Meta tingħata l-eċċezzjoni ta' rikuża, skond il-liġi tagħna, l-imħallef li jiddeċiedi dina l-eċċezzjoni ma jsirx parti, imma jibqa' l-*uniku arbitru *jekk għandiex tintlaqa' dina l-eċċezzjoni jew le. Il-liġi tagħna minn żmien antik ħasbet biex ħolqot garanziji biex jissalvagwardjaw l-imparzjalita' tal-ġudikanti u biex il-proċess ġudizzjarju jibqa' pur. Għalhekk fil-fehma tal-Qorti l-fatt li mħallef jieħu sehem fid-deċiżjoni dwar eċċezzjoni ta' rikuża tiegħu ma jnaqqasx mill-indipendenza jew l-imparzjalita' tiegħu.«*

12. *Fit-tieni lok, din il-qorti hija tal-fehma illi l-attriċi ma rnexxilhiex tipprova li jeżistu dawk iċ-ċirkostanzi li oġġettivament jistgħu jiġġustifikaw l-allegat nuqqas ta' imparzjalita' fil-ġudikanti in kwistjoni. L-argument ewlieni li tressaq mill-attriċi biex tipprova tiġġustifika l-fatt li sofriet ksur tad-dritt fondamentali tagħha għal smigħ xieraq huwa li l-imħallfin in kwistjoni diġa' ddeċidew kwistjoni oħra kostituzzjonali bejn il-partijiet u għalhekk m'humiex ser ikunu indipendenti u / jew imparzjali fit-tieni sett ta' proċeduri minħabba f'hekk. Din il-qorti pero' ma taqbilx ma' dan l-argument ta' l-attriċi, prinċipalment minħabba l-fatt li l-kwistjoni li ser tiġi dibattuta flappell hija differenti mill-mertu tal-kawża l-oħra li kienu ddeċidew l-imħallfin in kwistjoni. Fl-appell in kwistjoni l-qorti ġiet mitluba tiddeċiedi biss dwar l-eċċezzjoni tal-ġudikat filwaqt li fil-proċeduri l-oħra l-imħallfin in kwistjoni kienu taw is-sentenza dwar il-ksur tal-jeddijiet fundamentali tagħha protetti taħt l-artikoli 6 u 8 tal-Konvenzjoni Ewropeja. Kif spjegat l-istess qorti tal-appell:*

»... ... din il-Qorti (tkun komposta minn min tkun komposta) sejra tqis u tiddeċiedi biss dwar l-eċċezzjoni tal-ġudikat (għaliex din biss hija t-talba tal-appellanti fir-rikors tagħha) bla ma b'xi mod terġa' tqis jew tistħarreġ il-mertu

tal-proċeduri mnedija fl-2015 kontra l-istess appellanti jew dawk imsemmija fis-sentenza ta' din il-Qorti tat-30 ta' Novembru, 2015. Fi kliem ieħor, f'dan l-istadju ta' din il-kawża din ilQorti mhijiex u ma tistax tagħti fehmiet ħlief fuq l-elementi tal-eċċezzjoni tal-ġudikat: għaliex jew issib li l-ewwel Qorti ma kinitx imxiet sewwa meta laqgħet l-imsemmija eċċezzjoni u din il-Qorti terġa' tibgħat l-atti quddiem dik il-Qorti biex tibda tqis il-kawża fil-mertu, jew issib li l-ewwel Qorti kienet qieset sewwa u l-kawża tieqaf hemm.«

13. F'każijiet bħal dak tal-lum għalhekk, fejn ir-raġuni mogħtija mill-attriċi għaliex l-imħallfin in kwistjoni għandhom / kellhom jastjenu milli jisimgħu l-appell huwa minħabba l-fatt li diġa' ħadu sehem fi proċeduri oħra li huma marbutin mal-proċeduri odjerni, għandha għalhekk issir distinzjoni bejn dawk il-każijiet fejn il-kwistjoni li l-imħallfin in kwistjoni qed jintalbu jiddeċiedu dwaru hija intrinsikament marbuta mal-proċeduri l-oħrajn, b'tali mod li d-deċiżjoni li taw l-istess imħallfin fl-ewwel sett ta' proċeduri tista', direttament jew indirettament, tinfluwenza l-kwistjoni li qed jintalbu jiddeċiedu dwaru fit-tieni sett ta' proċeduri, u dawk il-każijiet fejn id-deċiżjoni li l-imħallfin waslu għaliha fl-ewwel sett ta' proċeduri m'hi ser ikollha l-ebda influwenza, la diretta u lanqas indiretta, fuq it-tieni sett ta' proċeduri. Peress li, kif ingħad aktar 'l fuq, fiċ-ċirkostanzi tal-każ odjern, dak li ntalbu jiddeċiedu dwaru fl-ewwel sett ta' proċeduri ma jista bl-ebda mod jinfluwenza dak li ntalbu jiddeċiedu dwaru fit-tieni sett ta' proċeduri (dawk quddiem il-Qorti tal-Appell), din il-qorti ma tara l-ebda ksur tad-dritt fondamentali għas-smigħ xieraq tal-attriċi bil-fatt li l-istess imħallfin ddeċidew li ma jilqgħux it-talba tagħha għar-rikuża tagħhom fl-istess proċeduri."

5. Fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet u prinċipji ġurisprudenzjali suesposti, li l-Qorti sejra tabbraċċja fl-intier tagħhom u tagħmilhom tagħha, l-unika konklużjoni li sejra tasal għaliha hija li l-ewwel żewġ talbiet tar-rikorrenti ma jistħoqqilhomx li jiġu milqugħa. Il-fatt li l-leġislatur akkorda s-setgħa lill-ġudikant li jiddeċiedi

huwa stess dwar talba għar-rikuża tiegħu ma jbiddel xejn mir-rwol tiegħu ta' arbirtu u lanqas inaqqas mill-indipendenza u l-imparzjalita' tiegħu. Anzi kif ingħad, ħadd aħjar minnu ma jista' jitqies idoneu biex jiddeċiedi dwar talba għar-rikuża tiegħu.

6. Żgur ukoll li ma jirriżulta ebda ksur tal-prinċipju *nemo iudex in causa propria* kif allegat mir-rikorrenti. Kif intwera, fl-eżami tat-talba għar-rikuża tiegħu, il-ġudikant ma jkunx qiegħed jidħol fil-mertu tal-każ u ma jkunx huwa nnifsu u ma jsir qatt, parti mill-litiġju tal-proċeduri.

7. Di piu', u din hija l-fehma soda ta' din il-Qorti, lanqas id-digriet innifsu tal-Imħallef Zammit McKeon tal-31 t'Ottubru 2016 ma huwa leżiv tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti. Huwa ġustament ċaħad it-talba għar-rikuża tiegħu stante li, kif anke konfermat minn din il-Qorti kif preseduta, huwa ma kienx esprima qabel il-ġudizzju tiegħu fil-kawża Rik 1058/10 iżda f'kawża oħra li, kif ingħad f'punt numru 3 fis-suespost, hija separata u distinta fil-mertu.

8. Ma tressaq ebda lment mir-rikorrenti li l-Imħallef Zammit McKeon wera xi parzjalita' suġġettiva fil-proċeduri Rik 1058/10 u għalhekk mhemmx lok li l-Qorti tidħol f'dan l-aspett fil-kunsiderazzjonijiet tagħha.

9. In vista' tal-fatt li ma nstabx ksur tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni u l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni, il-lanjanza tar-rikorrenti rigwardanti l-artikolu 13 tal-Konvenzjoni sejra ukoll tiġi miċħuda. Ukoll, stante li l-bqija tat-talbiet huma konsegwenzjali għal u dipendenti fuq l-ewwel żewġ talbiet, dawn sejrin jiġu miċħuda.

10. Il-bqija tal-eċċezzjonijiet tal-intimat Avukat Ġenerali sejrin għalhekk jiġu milqugħa.

11. Għal dak li jirrigwarda l-eċċezzjonijiet tal-kjamati fil-kawża, jingħad li huma ddaħħlu fil-kawża in vista tal-fatt li setgħu jiġu milquta bl-effetti tar-rimedju

mogħti li kieku nstab ksur tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti. Pero' huwa l-Istat u mhux iċ-ċittadin li jista' jirrispondi jew jinstab ħati ta' ksur ta' drittijiet fundamentali. Għalhekk l-ewwel eċċezzjoni hija akkoljibbli.

Dwar it-tieni eċċezzjoni tagħhom, in kwantu huma għamlu tagħhom ir-risposta tal-Avukat Ġenerali, il-Qorti sejra tiddisponi minnha bl-istess mod tar-risposta tal-intimat imsemmi.

Għal dawn il-motivi l-Qorti taqta' u tiddeċiedi l-vertenza billi –

1. Tiċħad mit-tieni sas-seba' eċċezzjoni tal-intimat Avukat Ġenerali iżda tilqa' l-bqija tal-eċċezjonijiet tiegħu;

2. Tilqa' l-ewwel eċċezzjoni tal-kjamati in kawża u fir-rigward tat-tieni eċċezzjoni tapplika d-deċiżjoni fir-rigward tal-eċċezzjonijiet tal-Avukat Ġenerali;

3. Tiċħad it-talbiet attriċi bl-ispejjeż kontra tagħhom.

Onor. Dr. Miriam Hayman LL.D.
Imħallef

Victor Deguara

Dep. Reġ.